

“Een beroepsgroep in verwarring”

De forensische accountant en de Wwft

Lieneke Boer

SBV Forensics B.V.

Dordrecht, 27 mei 2013

Auteur

Mevrouw R.M. Boer (2035477)
Afstudeerstage voorjaar 2013

Afstudeerorganisatie

SBV Forensics B.V.
Singel 211
3311 KR Dordrecht
De heer. mr. dr. C.D. Schaap

Opleiding

Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Meerkoldreef 6
5042 PN Tilburg
Mevrouw. mr. M.E.R. van Remortel
Mevrouw. mr. W. Verheijen - van Bergen

“Een beroepsgroep in verwarring”

De forensische accountant en de Wwft

Lieneke Boer

SBV Forensics B.V.

Dordrecht, 27 mei 2013

Auteur

Mevrouw R.M. Boer (2035477)
Afstudeerstage voorjaar 2013

Afstudeerorganisatie

SBV Forensics B.V.
Singel 211
3311 KR Dordrecht
De heer. mr. dr. C.D. Schaap

Opleiding

Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Meerkoldreef 6
5042 PN Tilburg
Mevrouw. mr. M.E.R. van Remortel
Mevrouw. mr. W. Verheijen - van Bergen

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven in opdracht van de heer mr. dr. C.D. Schaap van SBV Forensics, ter beantwoording van de vele vragen die leefden bij de medewerkers van SBV Forensics, maar ook bij de relaties en opdrachtgevers van SBV Forensics, na de wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) per 1 januari 2013.

In deze scriptie heb ik getracht alle onduidelijkheid ten aanzien van de wijziging van de Wwft en de consequenties die deze wijziging met zich mee brengt weg te nemen. Echter in het onderzoeken van het onderwerp zijn er vele andere vragen en onduidelijkheden gerezen. Onder andere met betrekking tot het (afgeleid) verschoningsrecht van de advocaat. Dit verschoningsrecht ligt momenteel op de schop. Van verschillende kanten wordt gepleit voor inperking van het verschoningsrecht van de advocaat, terwijl van andere kanten de noodzaak van het veel omvattende verschoningsrecht wordt benadrukt. Helaas ging het de reikwijdte van deze scriptie te buiten om hier uitgebreid op in te gaan. In deze scriptie heb ik mij diensgevolge moeten beperken tot het verschoningsrecht zoals dit op het moment van het onderzoeken en schrijven van deze scriptie gold.

Met deze scriptie heb ik niet alleen de vragen van de medewerkers van SBV Forensics willen beantwoorden, ik wil heb door middel van deze scriptie ook een handvat bieden aan de medewerkers van SBV Forensics zodat zij de vragen die aan hen gesteld worden door relaties en opdrachtgevers kunnen beantwoorden.

Graag wil ik een ieder bedanken die tijd voor mij vrij heeft willen maken en kennis met mij heeft willen delen. In het bijzonder wil ik die personen bedanken die meegewerkt hebben aan een interview en mij doormiddel van nieuwe of andere inzichten hebben voortgeholpen in het uitvoeren van het onderzoek en het schrijven van deze scriptie. Hierbij denk ik aan de heer mr. C. van den Bergh, Van den Herik & Verhulst advocaten, die mij het een en ander heeft willen vertellen over de positie van de curator ten opzichte van de Wwft. Ook wil ik mevrouw mr. M. Bakker, Ploum Lodder Princen en de heren mr. C.J. van Bavel en mr. R.J. van Boswijk, Van Bavel Advocaten, bedanken voor de toelichting op de positie van de advocaat ten opzichte van de Wwft, dan wel de advocaat in relatie tot de forensisch accountant, en hun toelichting en zienswijze op het (afgeleid) verschoningsrecht. Ook wil ik de heer drs. T. Romijn RA, Visser&Visser Registeraccountants en belastingadviseurs, bedanken voor zijn uitgebreide verhaal over de accountant die op zichzelf al langer onder de reikwijdte van de Wwft valt en het verstrekken van documenten ter verduidelijking van de handelswijze van Visser&Visser met betrekking tot de Wwft. De heren drs. F. Knook en mr. D.S. Kalkman van het Bureau Financieel Toezicht ben ik dankbaar voor hun toelichting op de handhaving van de Wwft en de tijd en energie die zij gestopt hebben in het verduidelijken van het afgeleid verschoningsrecht geldend voor de forensisch accountant. Ook mevrouw P.J. Veenstra, SBV Forensics, dank voor de uitleg met betrekking tot het verrichten van de MOT-melding en de problemen die dit soms met zich mee kan brengen

Tenslotte wil ik alle medewerkers van SBV Forensics bedanken voor hun begeleiding en vertrouwen in mij als onderzoekende afstudeerstagiaire. De tijd die jullie vrijmaakten om mijn vragen te beantwoorden, de interesse die jullie hadden in mijn onderzoek en resultaten en de openheid van zaken die jullie mij gaven, deden mij goed. In het bijzonder wil ik de heer mr. dr. C.D. Schaap bedanken voor het vertrouwen, de goede, enthousiaste en volledige begeleiding en de openheid van zaken, zodat ik kon komen tot een adequaat onderzoek en het schrijven van deze scriptie. Als ik op een onderdeel vastliep, wilde u mij altijd helpen, door middel van uw zienswijze, een gesprek dan wel het opzoeken van artikelen, jurisprudentie en literatuur. Daarnaast maakte u altijd tijd vrij om mijn geschreven stukken van uitvoerige feedback te

voorzien, dank hiervoor. Ook mevrouw mr. M.E.R. van Remortel dank voor uw tijd en goede, snelle begeleiding vanuit school.

Lieneke Boer
Dordrecht, mei 2013

Inhoudsopgave

SAMENVATTING.....	1
HOOFDSTUK 1 INLEIDING.....	1
1.1 DOELGROEP	1
1.2 STAGEORGANISATIE	1
1.3 PROBLEEMBESCHRIJVING	1
1.4 DOELSTELLING	2
1.5 CENTRALE VRAAG	2
1.6 DEELVRAGEN	2
1.7 METHODEN VAN ONDERZOEK	3
1.8 OPBOUW ONDERZOEKSRAPPORT	3
HOOFDSTUK 2 DE WWFT EN DE WIJZIGING PER 1 JANUARI 2013	4
2.1 GESCHIEDENIS VAN DE WWFT	4
2.2 HET DOEL VAN DE WWFT	5
2.2.1 <i>Het cliëntenonderzoek</i>	5
2.2.2 <i>De meldingsplicht</i>	7
2.3 DOELGROEP VAN DE WWFT	8
2.4 WIJZIGING VAN DE WWFT PER 1 JANUARI 2013	9
2.4.1 <i>Inleidende bepalingen</i>	9
2.4.2 <i>Bepalingen betreffende cliëntenonderzoek</i>	10
2.4.3 <i>Bepalingen betreffende het melden van ongebruikelijke transacties</i>	11
2.4.4 <i>Bepalingen betreffende toezicht en handhaving</i>	12
2.4.5 <i>Bepalingen met betrekking tot het bewaren van bewijsstukken en training</i>	12
2.4.6 <i>Overgangs- en slotbepalingen</i>	13
2.5 CONCLUSIE	13
HOOFDSTUK 3 DE FORENSISCH ACCOUNTANT EN DE WWFT	14
3.1 FINANCIAL ACTION TASK FORCE (FATF)	14
3.2 INTERNATIONALE WETGEVING	16
3.3 NATIONALE WETGEVING	16
3.3.1 <i>Externe registeraccountant of accountant-administratieconsulent</i>	17
3.3.2 <i>Vergelijkbare activiteiten</i>	17
3.3.3 <i>Zelfstandig en onafhankelijk</i>	18
3.3.4 <i>Beroeps- of bedrijfsmatig</i>	18
3.4 UITZONDERING	18
3.5 CONCLUSIE	18
HOOFDSTUK 4 DE CONSEQUENTIES VAN DE WETSWIJZIGING VOOR DE WERKZAAMHEDEN VAN SBV FORENSICS IN RELATIE TOT HAAR OPDRACHTGEVERS	20
4.1 ADVOCATEN	20
4.1.1 <i>Artikel 1 lid 1 sub a onder 12 Wwft</i>	21
4.1.2 <i>Artikel 1 lid 1 sub a onder 13 Wwft</i>	24
4.1.3 <i>Uitzonderingen</i>	24
4.1.4 <i>Tussentijdse conclusie</i>	32
4.2 CURATOREN	32
4.2.1 <i>De faillissementscurator</i>	32
4.2.2 <i>Onderzoek SBV Forensics</i>	32
4.2.3 <i>Curator en de Wwft</i>	33
4.2.4 <i>Tussentijdse conclusie</i>	34
4.3 OVERIGE OPDRACHTGEVERS	34
4.3.1 <i>Rechtbank</i>	34
4.3.2 <i>Politie & Justitie</i>	34

4.3.3	Bestuurlijke overheden	35
4.3.4	Particulieren en ondernemingen	35
4.3.5	Deze opdrachtgevers en de Wwft.....	36
4.4	CONCLUSIE.....	36
HOOFDSTUK 5	DE WWFT EN DE LAATSTE WIJZIGINGEN IN DE PRAKTIJK	37
5.1	DE MELDING.....	37
5.2	HET INTERN HANDBOEK	38
5.3	CONCLUSIE.....	39
HOOFDSTUK 6	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	41
6.1	CONCLUSIES	41
6.2	AANBEVELINGEN	43
BRONVERMELDING		45
WETGEVING	45	
<i>Internationaal:</i>	45	
<i>Nationaal:</i>	45	
KAMERSTUKKEN ED.....	45	
JURISPRUDENTIE.....	45	
<i>Hof van Justitie</i>	45	
<i>College van Beroep voor het Bedrijfsleven</i>	46	
<i>Hoge Raad</i>	46	
<i>Gerechtshof</i>	46	
<i>Rechtbank</i>	46	
BOEKEN.....	47	
TIJDSCHRIFTEN	47	
MEDIA	47	
<i>Internet:</i>	47	
<i>Kranten etc.:</i>	47	
<i>Tijdschriften:</i>	48	
OVERIGE DOCUMENTEN.....	48	
<i>Internationaal</i>	48	
<i>Nationaal</i>	48	
<i>Intern</i>	48	
BIJLAGEN.....	49	
BIJLAGE 1	HANDLEIDING (VOORKOMING BETROKKENHEID BIJ) WITWASSEN EN TERRORISMEFINANCIERING	
BIJLAGE 2	ARTIKEL VAN MR. DR. C.D. SCHAAP, <i>DE FORENSISCHE ACCOUNTANT EN DE WWFT</i>	
BIJLAGE 3	STROOMSCHEMA (AFGELEID) VERSCHONINGSRECHT ADVOCATEN.....	
BIJLAGE 4	STROOMSCHEMA VISSER&VISSER CLIËNTENONDERZOEK.....	
BIJLAGE 5	INTERVIEW DHR. DRS. T. ROMIJN RA, VISSER&VISSER ACCOUNTANTS EN BELASTINGADVISEURS.....	
BIJLAGE 6	INTERVIEW MEVR. MR. M. BAKKER, PLOUM LODDER PRINCEN	
BIJLAGE 7	INTERVIEW MET DHR. MR. C.J. VAN BAVEL EN DHR. MR. R.J. BOSWIJK, VAN BAVEL ADVOCATEN	
BIJLAGE 8	INTERVIEW MET DHR. DRS. F. KNOOK RA EN DHR. MR. D.S. KALKMAN, BUREAU FINANCIËEL TOEZICHT	
BIJLAGE 9	ALGEMENE VOORWAARDEN SBV FORENSICS	

Samenvatting

Het onderwerp van deze scriptie is de wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme (Wwft) en de consequenties die deze wijziging met zich meebrengt voor SBV Forensics. In 2008 heeft de Wwft de Wet identificatie bij dienstverlening (WID) en de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT) vervangen. Op 1 januari 2013 zijn er een aantal wijzigingen van de Wwft in werking getreden. Deze wijziging heeft een aantal onduidelijkheden meegebracht. Hiertoe is onderzoek verricht en is deze scriptie geschreven.

De Wwft is gebaseerd op de Derde Europese Witwasrichtlijn en de 40 aanbevelingen van de Financial Action Task Force on money laundering (FATF). Het doel van de Wwft is om het witwassen van illegaal geld tegen te gaan en daarnaast niet mee te werken aan het financieren van terrorisme. De Wwft tracht dit doel te verwezenlijken aan de hand het verplichten van een cliëntenonderzoek en melding van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie door een instelling.

Op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft is SBV Forensics voor de activiteiten die vergelijkbaar zijn met de werkzaamheden van de accountant, waaronder forensische accountancy, een instelling. SBV Forensics is diensgevolge op grond van artikel 3 lid 1 Wwft verplicht een cliëntenonderzoek uit te voeren en op grond van artikel 16 lid 1 Wwft een ongebruikelijke transactie te melden bij de FIU. Het verrichten van een cliëntenonderzoek houdt in dat een instelling alvorens zij een zakelijke relatie aangaat met een cliënt, zij de cliënt identificeert en de identiteit verifieert. Daarnaast moet de instelling achterhalen wie de UBO in de zakelijke relatie is. Dit achterhalen moet eveneens geschieden aan de hand van identificatie en verificatie van de identiteit. Aan de hand van deze identificaties en verificaties dient de instelling een risicoinschatting te maken. Op basis van deze risicoinschatting kan een zakelijke relatie wel of niet worden aangegaan. Daarnaast moet een instelling onverwijld melding maken van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie. Deze melding moet gedaan worden bij de FIU. De FIU beslist vervolgens of de melding aangegeven moet worden bij justitie. Ook hierbij geldt weer dat de instelling zelf de inschatting moet maken of een transactie ongebruikelijk is. Uit deze risico-inschattingen die de instelling zelf moet maken blijkt dat de Wwft 'riskbased' is, dit in tegenstelling tot de WID en Wet MOT die 'rulebased' waren.

Doordat SBV Forensics aangemerkt wordt als instelling in de zin van artikel 1 lid 1 sub a Wwft, heeft dit ook gevolgen voor de relatie tot de opdrachtgevers. De meeste opdrachtgevers van SBV Forensics zijn niet aangemerkt als instelling in de zin van artikel 1 lid 1 sub a Wwft. Deze opdrachtgevers zelf zijn diensgevolge niet verplicht om artikel 3 lid 1 (cliëntenonderzoeksverplichting) en 16 lid 1 Wwft (meldingsverplichting) na te leven. De advocaat wordt echter wel voor een aantal werkzaamheden op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft aangemerkt als instelling. Voor de advocaat is er tevens een uitzondering opgenomen in artikel 1 lid 2 Wwft. Dit heeft betrekking op de bepaling van de rechtspositie van een cliënt, de verdediging en vertegenwoordiging in rechte, het geven van advies voor, tijdens of na een rechtsgeding en het advies omtrent het instelling of vermijden van een rechtsgeding. Indien SBV Forensics in opdracht van de advocaat werkt, waar deze uitzondering op van toepassing is, geldt voor SBV Forensics eveneens een daarvan afgeleid verschoningsrecht. In beginsel geldt deze uitzondering, naar de mening van de onderzoeker, soms onterecht niet voor de werkzaamheden van de accountant op zichzelf. In de FATF-aanbevelingen wordt deze uitzondering niet alleen van toepassing verklaard op de advocaat, maar ook op de accountant en notaris.

Het gevolg van de wijziging van de Wwft is ook dat het intern handboek van SBV Forensics aangepast en geactualiseerd dient te worden om in overeenstemming te zijn met de huidige regels opgenomen in de Wwft.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Dit eerste hoofdstuk is de inleiding tot het verdere rapport. Het onderwerp van dit rapport is de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de consequenties die de wijziging van de Wwft per 1 januari 2013 met zich meebrengt. In die inleiding wordt eerst ingegaan worden op de doelgroep en de stageorganisatie. Hierna worden achtereenvolgens de probleembeschrijving, de doelstelling, de centrale vraag en de deelvragen genoemd worden. In de paragraaf hierna is ingegaan op de methode van onderzoek die gehanteerd is. Tenslotte wordt de opbouw van dit onderzoeksrapport nader toegelicht.

1.1 Doelgroep

Dit onderzoek is verricht in opdracht van SBV Forensics. Tot de doelgroep van dit onderzoek behoort in de eerste plaats SBV Forensics. Echter kan de doelgroep breder getrokken worden naar alle forensische accountants waar dit onderzoek op toegespitst is. In het bijzonder indien zij zich afvragen hoe zij om dienen te gaan met de Wwft.

1.2 Stageorganisatie

SBV Forensics B.V. te Dordrecht is een professionele, gespecialiseerde, en bovenal onafhankelijke dienstverlener op de terreinen van het (in- en extern) voorkomen, onderzoeken en/of herstellen van onregelmatigheden, onrechtmatigheden en/of strafbare gedragingen in voornamelijk een financieel-administratieve context (fraude). SBV Forensics verricht onafhankelijk onderzoek hiertoe. De medewerkers vergaren hiertoe niet alleen bewijs, maar stellen voornamelijk eigen onderzoek in, rapporteren als deskundigen volgens waarschijnlijkheid-gradaties, maken op verzoek van partijen of rechtbank deskundigenrapportages, treden desgewenst ook ter terechtzitting op als gerechtelijk deskundige, etc. Daartoe verrichten zij administratief onderzoek, digitaal onderzoek en onderzoek in open en gesloten bronnen. Ook houden zij interviews met betrokkenen en getuigen.

1.3 Probleembeschrijving

Bij de organisatie is een intern handboek aanwezig dat is gebaseerd op de Wwft.¹ Per 1 januari 2013 is deze wet gewijzigd en zijn er veel vragen ontstaan met betrekking tot de wetswijziging voor een forensisch accountant. Niet alleen voor de medewerkers van SBV Forensics, maar ook voor opdrachtgevers van SBV Forensics is de wetswijziging onduidelijk. De vraag is of de werkzaamheden van SBV Forensics onder de gewijzigde Wwft vallen. De werkzaamheden die zij verrichten zijn vergelijkbaar met de werkzaamheden van een accountant, maar op één persoon na is niemand bij SBV Forensic daadwerkelijk registeraccountant. SBV Forensics verricht haar werkzaamheden wel conform de richtlijnen voor belastingadviseurs en accountants, opgesteld voor leden van het Nederlands Instituut van Registeraccountant (NIVRA) en de Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten (NOvAA)², maar dient zich ook aan andere regels te houden voor het uitvoeren van forensische activiteiten waar een accountantskantoor zich niet aan hoeft te houden. Zo moet SBV Forensics over een vergunning beschikken en dient iedere medewerker het examen voor particulier onderzoeker afgelegd te hebben, in tegenstelling tot de accountant op een accountantskantoor die niet aan deze eisen hoeft te voldoen. Dus de vraag is of SBV Forensics voor haar werkzaamheden valt onder het begrip accountant van de Wwft, specifiek onder de forensisch accountant welke na de wetswijziging expliciet opgenomen is onder artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft. De positie van de forensisch accountant is erg onduidelijk na de wetswijziging. Ook in de Kamer

¹ Dit is de handleiding (voorkoming betrokkenheid bij) witwassen en terrorismefinanciering, zie bijlage 1

² NIVRA/NOvAA, *Richtsnoeren voor de interpretatie van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT) voor belastingadviseurs en accountants*, 10 november 2008

worden er vragen gesteld naar aanleiding van de wijziging van de Wwft voor forensisch accountants.³

Er zal een onderzoek plaatsvinden naar de wijzigingen van de Wwft en welke gevolgen deze wijzigingen met zich mee brengen voor SBV Forensics, indien de Wwft op haar van toepassing is, en voor haar klanten. In ieder geval dient tijdens dit onderzoek ingegaan te worden op de vragen die leven bij zowel SBV Forensics als haar klanten:

- Moet SBV Forensics zich houden aan de Wwft, ook al is zij geen accountantskantoor in strikte zin des woords?
- Zo ja, kan men geen beroep doen op de uitzondering van artikel 1 lid 2 Wwft, dat de medewerkers, indien zij werkzaamheden verrichten met betrekking tot het bepalen van de rechtspositie van een cliënt, voor deze werkzaamheden niet vallen onder de verplichtingen van de Wwft?
- Valt de forensisch accountant onder het afgeleid verschoningsrecht van de advocaat indien hij of zij werk verricht in opdracht van een advocaat, of moet de forensisch accountant een (mogelijk) ongebruikelijke transactie, welke hij of zij tegenkomt tijdens het onderzoek, melden en kan hij of zij zich niet beroepen op het van de advocaat als opdrachtgever afgeleid verschoningsrecht.
- Indien een advocaat dezelfde of vergelijkbare werkzaamheden als een forensisch accountant verricht, valt zij dan ook onder de Wwft? Waar ligt hier de grens voor het wel of niet meldingsplichtig zijn voor een advocaat?
- Als SBV onder de Wwft valt, hoe kan zij dan het beste een (complexe of samengestelde) melding van een ongebruikelijke transactie doen? Soms is er maar één melding van een (mogelijk) ongebruikelijke transactie in een zaak die gedaan moet worden. Andere keren is het een geheel rapport dat gemeld moet worden omdat het vol staat met ongebruikelijke transacties.

Al deze vragen dienen beantwoord te worden in het onderzoeksrapport. Deze beantwoording geschiedt door middel van een antwoord op de centrale vraag en een uitwerking van de deelvragen.

1.4 Doelstelling

Op 27 mei 2013 wordt aan SBV Forensics een onderzoeksrapport opgeleverd waarin staat aangegeven welke wijzigingen zich hebben voorgedaan met betrekking tot de werkwijze van SBV Forensic en welke wijzigingen in het interne handboek moeten worden doorgevoerd om conform te zijn met de laatste wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme.

1.5 Centrale vraag

Wat zijn de consequenties voor de werkwijze van SBV Forensics na de per 1 januari 2013 doorgevoerde wijzigingen in de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)?

1.6 Deelvragen

1. Wat houdt de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme in?
2. Welke wijzigingen van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme hebben zich per 1 januari 2013 voorgedaan?
3. Wat is de grondslag voor SBV Forensics om te vallen onder de Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme
4. Welke consequenties brengt de wetwijziging van 1 januari 2013 mee voor het verrichten van werkzaamheden voor de verscheidene opdrachtgevers van SBV Forensics, waaronder civielrechtelijke advocaten, strafrechtelijke advocaten, curatoren, rechtbank,

³ 'Meldplicht forensisch accountant leidt tot Kamervragen', *Accountant* 11 februari 2013

politie & justitie, openbare lichamen & bestuurlijke overheden en particulieren & ondernemingen?

5. Wat brengt de wetswijziging per 1 januari 2013 voor de praktijk van SBV Forensics met zich mee?

1.7 Methoden van onderzoek

Veel bronnen zijn onderzocht door middel van een inhoudsanalyse. Bronnen, waaronder verdragen, wetten, jurisprudentie, literatuur en internet, zijn geanalyseerd en geselecteerd op relevantie. De Wwft van voor 1 januari 2013 is vergeleken de huidige Wwft. Daarnaast zijn verschillende bronnen met elkaar vergeleken en geordend. Daarnaast is er met verschillende personen, waaronder advocaten, een accountant, een curator en de toezichthouder, een interview afgenomen. Dit geschiedde aan de hand van een halfgestructureerd interview. Deze interviews hadden vooral betrekking hebben op de derde, vierde en vijfde deelvraag, de deelvragen met betrekking tot de praktijk (en theorie). De vragen voor deze interviews hebben zich tijdens het onderzoek ontwikkeld. Het gaat vooral om vragen die betrekking hebben op (de werkwijze in) de praktijk of hoe een artikel of ander onderdeel uitgelegd moet worden.

1.8 Opbouw onderzoeksrapport

In dit onderzoeksrapport zijn de deelvragen in de hoofdstukken uitgewerkt. De eerste twee deelvragen zijn samen beantwoord in het eerste hoofdstuk. Voor deze opbouw is gekozen omdat de wijzigingen van de Wwft in het verlengde liggen van de inhoud en het doel van de Wwft. In het eerste hoofdstuk is de theorie behandeld met betrekking tot de Wwft. In het derde hoofdstuk van dit onderzoeksrapport is nader ingegaan op een specifiek onderdeel van de Wwft, namelijk de grondslag van SBV Forensics om te vallen onder de Wwft. Dit derde hoofdstuk vormt het antwoord op de derde deelvraag. Nadat de conclusie is gevormd omtrent de positie van SBV Forensics ten opzichte van de Wwft, neemt deze conclusie ook consequenties mee voor de werkwijze van SBV Forensics. Enerzijds in het verkrijgen van de opdracht, hetgeen uitgewerkt is als antwoord op de vierde deelvraag in hoofdstuk 4, en anderzijds in het uitvoeren van de opdracht, de vijfde deelvraag. Dit laatste is uitgewerkt in hoofdstuk 5 van dit onderzoeksrapport, waarbij de plaats en de uitvoering van de Wwft bij het uitvoeren van een opdracht ter sprake komt.

Hoofdstuk 2 De Wwft en de wijziging per 1 januari 2013

Witwassen van geld is het vermengen van illegale geldstromen met legale geldstromen, met als doel dat de illegale geldstromen een ogenschijnlijk legale status verkrijgen.⁴ Aan witwassen, de oorzaak van veel (zware) criminaliteit, is jarenlang geen aandacht besteed. Inmiddels wordt er zowel op internationaal niveau als op nationaal niveau aandacht besteedt aan witwassen. In Nederland heeft de wetgever onder meer aandacht gegeven aan het voorkomen van witwassen door middel van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 1 ingegaan op de geschiedenis van de Wwft. In paragraaf 2 wordt het doel van de Wwft en de wijze waarop de wetgever het doel wil bereiken beschreven. In paragraaf 3 wordt ingegaan op wie de Wwft van toepassing is. Ten slotte wordt de wijziging van de Wwft per 1 januari 2013 kort toegelicht in paragraaf 4.

2.1 Geschiedenis van de Wwft

De strafbaarstelling van heling bestaat al sinds de middeleeuwen in ons land. Deze strafbaarstelling is in latere tijden ook opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Pas rond 1980 is er in Europa aandacht gekomen voor het opsporen en de strafbaarstelling van witwassen van geld. De aanleiding hiertoe was de georganiseerde criminaliteit. Geconstateerd was dat de plegers van winstgerichte vormen van (georganiseerde) misdrijven de methode van het witwassen van geld gingen hanteren, om ontdekking te voorkomen. Het Verdrag van Wenen⁵ heeft een belangrijke rol in het proces om witwassen strafbaar te stellen gespeeld. In artikel 3 van het Verdrag van Wenen wordt voor het eerst de definitie van witwassen omschreven. Op 8 november 1990 is het Verdrag inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagneming en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven (het Verdrag van Straatsburg⁶) tot stand gekomen. Het doel van dit verdrag was, naast de internationale opsporingssamenwerking te bevorderen, de Staten te verplichten om adequate nationale regelgeving op te nemen om ernstige criminaliteit tegen te gaan. Nederland heeft bij ratificering van beide verdragen melding gemaakt dat het witwassen van criminele opbrengsten reeds strafbaar was gesteld door middel van de helingbepalingen in het Wetboek van Strafrecht. Er waren echter kenmerkende verschillen tussen de bepalingen in de verdragen betreffende het witwassen van criminele opbrengsten en de helingbepalingen die opgenomen waren in het Wetboek van Strafrecht. Om deze reden zijn de helingbepalingen in 1992 aangepast.

Bij de in 1992 vernieuwde helingbepalingen is een ruimere strafbaarheidstelling van heling opgenomen, zodat witwassen van illegaal verkregen gelden hier tevens onder kwam te vallen. De vernieuwde strafbepaling is niet alleen van toepassing op het witwassen van bijvoorbeeld drugsopbrengsten, maar is van toepassing op alle door misdrijf verkregen goederen.

In 1991 is op Europees niveau een richtlijn geïntroduceerd waarin voor financiële instellingen de plicht was opgenomen dat zij cliënten moeten identificeren en ongebruikelijke transacties dienen te melden, de Eerste Europese Witwasrichtlijn. Met ingang van 16 december 1993 is de Wet identificatie bij dienstverlening (WID) in werking getreden. Tegelijkertijd werd de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT) in gebruik genomen. Deze twee wetten gaven tezamen met de strafbaarstelling van witwassen, op nationaal niveau uitvoering aan de Eerste Europese Witwasrichtlijn.

In 2001 is de reikwijdte van de Witwasrichtlijn uitgebreid, wat resulteerde in de Tweede Europese Witwasregeling. Nu vielen ook de vrije beroepsbeoefenaren, zoals advocaten,

⁴ Dit staat ook omschreven in de Specifieke leidraad naleving WWFT voor accountants, belastingadviseurs, administratiekantoren en alle overige instellingen zoals genoemd in artikel 1 lid 1 letter a sub 11, 12 en 13 WWFT, opgesteld door het BFT, p. 2.

⁵ Trb. 1989, 97. (De Nederlandse tekst is opgenomen in Trb. 1990, 94)

⁶ Goedgekeurd bij Rijkswet van 10 maart 1993, STB. 1993, 164

registeraccountants en juridische adviseurs onder de witwaswetgeving. Ook handelaren in goederen van grote waarde kwamen na de wijziging van de Europese Witwasrichtlijn onder de WID en de Wet MOT te vallen te vallen. De Tweede Europese Witwasrichtlijn is vooral in werkingssfeer een uitbreiding geweest van de Eerste Europese Witwasrichtlijn. Deze wijzigingen zijn dan ook doorgevoerd in de bestaande nationale wetgeving, de WID en de Wet MOT.

De Tweede Europese Richtlijn is op 25 oktober 2005 vervangen door de Derde Europese Witwasrichtlijn. In deze Derde Europese Witwasrichtlijn is meer aandacht gekomen voor het cliëntonderzoek, met dien verstande dat deze Richtlijn meer verplichtingen behelst voor het monitoren en identificeren van cliënten. Ook is in deze Richtlijn een nieuwe doelstelling opgenomen, namelijk het bestrijden van het financieren van terrorisme. De Derde Europese Witwasrichtlijn diende uiterlijk 15 december 2007 in de nationale wetgeving geïmplementeerd te zijn. Echter is deze termijn niet gehaald. Deze richtlijn is gelijktijdig met de Uitvoeringsrichtlijn in de nationale wetgeving doorgevoerd. Dit was het ontstaan van de Wwft.⁷

Op 22 mei 2008 is de Wwft met algemene stemmen aangenomen in de Tweede Kamer. Vervolgens is de Eerste Kamer op 8 juli 2008 ook akkoord gegaan met het wetsvoorstel. OP 1 augustus 2008 is de Wwft in werking getreden. De Wwft is gericht op het voorkomen en bestrijden van witwassen en de financiering van terrorisme binnen de door de wet aangewezen instellingen en beroepsgroepen. Voordien was de identificatie en de meldingsplicht opgenomen in twee wetten, namelijk de Wet identificatie bij dienstverlening (WID) en de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT). Deze wetten zijn bij de invoering van de Wwft vervallen. Een opvallend verschil tussen de Wwft en de WID en Wet MOT, is dat de laatste twee genoemde wetten rule based waren en de Wwft daarentegen risk based is. In navolging van de Wwft moeten de instellingen zelf risico's inschatten en is niet meer in regels vastgelegd wat als risico heeft te gelden. In dit kader moeten ook de leidraden en richtlijnen gelezen worden die veel beroepsgroepen hebben opgesteld.

De implementatie van de Derde Europese Witwasrichtlijn in de Wwft in Nederland, is in 2010 door de Financial Action Task Force on money laundering (FATF) geëvalueerd. De FATF heeft enkele tekortkomingen geconstateerd. Deze tekortkomingen hebben geleid tot enkele aanpassingen van de Wwft⁸ die per 1 januari 2013 in werking zijn getreden.

2.2 Het doel van de Wwft

Het doel van de Wwft is het voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme.⁹ De Wwft tracht dit te realiseren door middel van twee pijlers:

- Het cliëntenonderzoek (artikel 3 ev. Wwft)
- De meldingsplicht (artikel 16 ev. Wwft)

2.2.1 Het cliëntenonderzoek

Op grond van artikel 3 lid 1 Wwft is eenieder die in artikel 1 lid 1 Wwft is aangemerkt als 'instelling' verplicht een cliëntenonderzoek uit te voeren. Het cliëntenonderzoek houdt in¹⁰:

- a. Identificatie en verificatie van een cliënt;
- b. Identificatie van de uiteindelijke belanghebbende (UBO) van een cliënt en het treffen van adequate, op risico gebaseerde maatregelen ter verificatie van de identiteit van de UBO. Indien de cliënt een rechtspersoon is, dienen adequate, op risico gebaseerde maatregelen worden genomen om inzicht te verwerven in de eigendoms- en zeggenschapsstructuur van de cliënt;

⁷ Mr. P.J. van den Broeke en dr. mr. ir. R.J. Hoff, 'Memo Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT)', Kluwer 2009, §2.1

⁸ Kamerstukken II, 2012-13, 33 238, nr. 3

⁹ Zie ook: <<http://www.internetconsultatie.nl/Wwft>>

¹⁰ Zie artikel 3 lid 2 Wwft

- c. Aard van de zakelijke relatie vaststellen;
- d. Een voortdurende controle tijdens de duur van deze zakelijke relatie, op deze relatie en op verrichte transacties;
- e. De vertegenwoordigingsbevoegdheid van de cliënt nagaan;
- f. Treffen van adequate, op risico gebaseerde maatregelen, om te verifiëren voor wie de cliënt optreedt; en
- g. De natuurlijke persoon die de cliënt vertegenwoordigt identificeren en de identiteit verifiëren.

De nummers e, f en g zijn met de wijziging per 1 januari 2013 aan dit artikel toegevoegd. In de praktijk kan het namelijk voorkomen dat een instelling benaderd wordt door een natuurlijk persoon. Hierbij kwam het gebruik van stromannen ook voor. Om dit tegen te gaan heeft de wetgever artikel 3 lid 2 sub e, f en g Wwft geformuleerd.

Op grond van artikel 3 lid 5 Wwft moet een instelling alleen cliëntenonderzoek te verrichten indien:

- zij in of vanuit Nederland een zakelijke relatie aangaat. Dit is een relatie tussen een instelling en zijn klant, die betrekking heeft op de professionele dienstverlening van de instelling, en die enige tijd zal duren (artikel 1 lid 1 sub g Wwft).
- zij in of vanuit Nederland een incidentele transactie of meerdere met elkaar samenhangende transacties verricht ten behoeve van de cliënt van ten minste EUR 15.000,--. Een transactie is een handeling of een samenstel van handelingen van de cliënt waarvan de instelling ten behoeve van haar dienstverlening van heeft kennis genomen (artikel 1 lid 1 sub m Wwft).
- er indicaties zijn dat de cliënt betrokken is bij witwassen of financieren van terrorisme, of het risico bestaat dat de cliënt betrokken is bij witwassen of financieren van terrorisme.
- de instelling twijfelt aan de betrouwbaarheid van de gegevens.
- de cliënt gevestigd is of woonachtig is in een staat waar een verhoogd risico op witwassen of financieren van terrorisme bestaat. Dit vereiste is sinds de wijziging van de Wwft per 1 januari 2013 opgenomen onder artikel 3 lid 5 Wwft. Thans worden hier de landen Noord-Korea en Iran onder begrepen.
- de instelling een incidentele transactie verricht ten behoeve van de cliënt wat een geldovermaking inhoudt. Dit is een transactie die de betalingsdienstaanbieder via de elektronische weg voor rekening van de betaler verricht.

Indien sprake is van bovenstaande gevallen dient de instelling in beginsel een cliëntenonderzoek te verrichten.

Naast het normale cliëntenonderzoek bestaat ook het vereenvoudigd cliëntenonderzoek. In artikel 6 Wwft zijn cliënten opgesomd waarop dit versoepelde regime toegepast kan worden. Dit houdt in dat het cliëntenonderzoek ten aanzien van die personen, anders dan identificatie en verificatie van de identiteit, in beginsel achterwege gelaten kan worden, tenzij er indicaties zijn dat de cliënt betrokken is bij witwassen of financieren van terrorisme. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan financiële- en beleggingsinstellingen die de zetel binnen de Europese Unie (EU) of binnen een staat genoemd in artikel 3 Uitvoeringsregeling Wwft gevestigd hebben; rechtspersonen binnen de EU, die effecten hebben uitgegeven; en overheidsinstanties.¹¹ Daarnaast geldt het vereenvoudigd cliëntenonderzoek ook onder andere voor transacties of zakelijke relaties met betrekking tot levensverzekeringsovereenkomsten of producten met betrekking tot een pensioen.¹²

Naast het vereenvoudigde cliëntenonderzoek spreekt de Wwft in artikel 8 en 9 Wwft ook over het verscherpt cliëntenonderzoek. Het verscherpt cliëntenonderzoek is het nemen van aanvullende maatregelen in die gevallen waar er een hoger risico op witwassen en

¹¹ Zie artikel 6 lid 1 Wwft

¹² Zie artikel 7 lid 1 Wwft

financieren van terrorisme bestaat. De maatregelen die genomen moeten worden, verschillen per risico. Het hogere risico op witwassen en financieren van terrorisme blijkt uit de aard van de zakelijke relatie of transactie, dan wel de staat waar de cliënt woonachtig is, gevestigd is of zijn zetel heeft. In ieder geval dienen aanvullende maatregelen genomen te worden door de bank die een correspondentbankrelatie aangaat met een bank buiten de EU¹³; door de instelling indien de cliënt niet in persoon verschijnt¹⁴; en door de instelling indien deze een zakelijke relatie aangaat dan wel aangegaan is of een transactie verricht voor een cliënt of UBO die een Politiek Prominent Persoon (PEP) is¹⁵. Daarnaast zijn instellingen verplicht het verscherpt cliëntenonderzoek te verrichten indien de cliënt woonachtig is, gevestigd is, of zijn zetel heeft in Iran of Noord-Korea.¹⁶

Ten slotte is op grond van artikel 2 Uitvoeringsregeling Wwft een instelling vrijgesteld tot het verrichten van cliëntenonderzoek, indien zij een cliënt behulpzaam is bij het doen van de aangifte van de inkomstenbelasting onder bepaalde voorwaarden¹⁷, dan wel het doen van aangifte in het kader van de Successiewet 1956.

2.2.2 De meldingsplicht

De tweede pijler waarop de Wwft is gebaseerd is de meldingsverplichting voor instellingen zoals deze is omschreven in artikel 16 lid 1 Wwft:

“Een instelling meldt een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie onverwijld nadat het ongebruikelijke karakter van de transactie bekend is geworden, aan de Financiële inlichtingen eenheid.”

Na de laatste wijziging van de Wwft moet onder transactie worden verstaan ‘een handeling of samenstel van handelingen van of ten behoeve van een cliënt waarvan de instelling ten behoeve van haar dienstverlening aan die cliënt heeft kennisgenomen’¹⁸. Een direct of causaal verband tussen de dienstverlening van de instelling en de ongebruikelijke transactie is niet vereist. De woorden ‘handeling of samenstel van handelingen van of ten behoeve van een cliënt’ houden in dat een passieve betrokkenheid van de instelling, dat is wetenschap van de transactie, al voldoende is om de wettelijke meldingsplicht van een ongebruikelijke transactie te activeren.¹⁹ Echter geldt dit alleen voor handelingen waarmee de instelling in het kader van haar dienstverlening binnen de reikwijdte van de Wwft is geconfronteerd.

Voor 1 januari 2013 diende een melding te geschieden binnen 14 dagen nadat het ongebruikelijke karakter van de transactie bekend was geworden. Na de wijziging van de Wwft dient een transactie onverwijld te worden gemeld. Deze wijziging is doorgevoerd na suggestie van de FATF in FATF-aanbeveling 13 lid 2 om nauwer aan te sluiten bij de Derde Europese Witwasrichtlijn. Onduidelijk lijkt wat verstaan moet worden onder onverwijld melden. De MvT vermeldt echter dat de melding uiterlijk binnen 14 dagen dient plaats te vinden, doch zoveel eerder als feitelijk mogelijk is bij voldoende zorgvuldige interne afweging of een transactie als ongebruikelijk moet worden beschouwd.²⁰

De ongebruikelijkheid van een transactie wordt vastgesteld aan de hand van objectieve en subjectieve indicatoren.²¹ Indien een transactie voldoet aan de objectieve indicatoren, moet onverwijld tot melding worden overgegaan. Indien de subjectieve indicatoren op de

¹³ Artikel 8 lid 3 Wwft

¹⁴ Artikel 8 lid 2 Wwft

¹⁵ Artikel 8 lid 4 en 5 Wwft

¹⁶ Dit staat in artikel 9 Wwft. Thans heeft de FATF slecht twee staten aangewezen waarvoor dit verscherpte cliëntenonderzoek geldt. Zie ook The FATF Recommendations, februari 2012, p. 52 en 53. Dit staat ook in de MvT op de Wwft, *Kamerstukken II*, 2011-12, 32 238, nr. 3, p. 16

¹⁷ Hierbij wordt bedoeld op de Wet inkomstenbelasting 2001

¹⁸ Artikel 1 lid 1 sub m Wwft

¹⁹ *Kamerstukken II*, 2011-12, 32 238, nr. 3, p. 10

²⁰ *Kamerstukken II*, 2011-12, 32 238, nr. 3, p. 18

²¹ Artikel 15 Wwft jo artikel 4 Uitvoeringsbesluit Wwft

transactie van toepassing zijn, dient de instelling zelf de afweging te maken of de instelling tot melding over dient te gaan. Die subjectieve indicatoren vormen dus de grondslag voor de zogenaamde risk-based benadering van de Wwft. De instelling wordt niet verplicht op grond van de Wwft tot het vormen van een dossier omtrent de beslissing. Ten behoeve van eventuele latere bewijsvoering is het raadzaam de beslissing te documenteren. Voor de accountant geldt een zorgvuldigheidsplicht op basis van de gedrag- en beroepsregels. De accountant kan dientengevolge om problemen te vermijden de overweging wel of niet tot een melding van een ongebruikelijke transactie over te gaan, beter opnemen in een dossier.

Voor de vrije beroepsgroepen, waartoe de accountant behoort, gelden de volgende indicatoren:

- Objectieve indicatoren:
 - Transacties die in verband met witwassen aan politie of justitie worden gemeld, moeten ook aan de FIU-Nederland worden gemeld.
 - Transacties van € 15.000 euro of meer betaald aan of door tussenkomst van de beroepsbeoefenaar in contanten, met cheques aan toonder of soortgelijke betaalmiddelen.
- Subjectieve indicator:
 - Transacties waarbij aanleiding is om te veronderstellen dat ze verband kunnen houden met witwassen of financiering van terrorisme.

Het bureau financieel toezicht (BFT) heeft de subjectieve indicatoren, zoals deze door de wetgever zijn geformuleerd in artikel 4 Uitvoeringsbesluit Wwft, voorbeeldgewijs nader uitgewerkt en dit tevens geopenbaard.²²

2.3 Doelgroep van de Wwft

Bij de uitwerking van het doel van de Wwft is een aantal keer het begrip 'instelling' genoemd:

- op grond van artikel 3 lid 1 jo artikel 2 WWFT wordt de 'instelling' verplicht tot het doen van een cliëntenonderzoek en
- op grond van artikel 16 lid 1 WWFT moet de 'instelling' een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie melden.

Het begrip instelling is nader uitgewerkt in artikel 1 lid 1 sub a Wwft.

Onder instelling dient te worden verstaan:

- een bank, elektronisch geldinstelling of financiële instelling.
- een onderneming, die geen krediet- of financiële instelling is, maar die werkzaamheden verricht met betrekking tot de verhuur van safes.
- degene die zijn bedrijf maakt van het verrichten van wisseltransacties.
- een levensverzekeraar of de financiële instelling die bemiddelt in levensverzekeringen.
- een beleggingsonderneming of beleggingsinstelling.
- een trustkantoor.
- de externe registeraccountant, externe accountant-administratieconsulent en degene die vergelijkbare werkzaamheden verricht.
- de advocaat, notaris, kandidaat-notaris of degene met een gelijksoortig juridisch beroep of bedrijf.
- de belastingadviseur en degene die soortgelijke werkzaamheden verricht.
- een tussenpersoon die bemiddelt bij het tot stand brengen en het sluiten van een overeenkomst van onroerende zaken of rechten waaraan onroerende zaken zijn onderworpen of een taxateur van onroerende zaken of rechten waaraan onroerende zaken zijn onderworpen.

²² "Specifieke leidraad naleving WWFT voor accountants, belastingadviseurs, administratiekantoren en alle overige instellingen zoals genoemd in artikel 1 lid 1 letter a sub 11, 12 en 13 WWFT" en de daarbij horende "Bijlage 1: Voorbeelden bij de subjectieve indicator voor het melden van ongebruikelijke transacties door de instellingen als bedoeld in artikel 1 lid 1 letter a sub 11, sub 12 en 13 WWFT."

- een beroeps- of bedrijfsmatige verkoper van goederen waarbij de contante betaling van de goederen meer bedraagt dan EUR 15.000,--.
- een speelcasino dat georganiseerd wordt in de uitoefening van beroep of bedrijf.
- natuurlijke personen die als instelling zijn aangewezen door een AMvB.
- een betaaldienstagent of betaaldienstverlener dan wel de natuurlijke persoon of rechtspersoon die bij de uitvoering van betaaldiensten optreedt voor rekening van een betaaldienstverlener met de zetel in een andere lidstaat van de EU.
- een natuurlijk persoon, rechtspersoon of vennootschap die beroeps- of bedrijfsmatig een adres of postadres ter beschikking stelt.

Het begrip instelling is met de wijziging per 1 januari 2013 uitgebreid ten opzichte van de Wwft zoals deze in werking was voor deze datum. De instellingen die niet genoemd werden in de Wwft zoals deze was voor de wijziging per 1 januari 2013, zijn de wisselinstelling, de toegevoegde notaris, de betaaldienstagent, de elektronische geldinstelling en de taxateur. Daarnaast hebben er een aantal wijzigingen of uitbreidingen plaatsgevonden in de uitleg van de volgende instellingen:

- de kredietinstelling wordt nu 'bank' genoemd;
- onder de beroepsactiviteiten wordt tevens forensische accountancy verstaan;
- de advocaat, de notaris, toegevoegd notaris en kandidaat-notaris worden nu ook aangemerkt als instelling indien zij advies geven of bijstand verlenen bij:
 - o de aan- of verkoop van registergoederen in plaats van de aan- of verkoop van onroerende zaken,
 - o het geheel of gedeeltelijke aan- of verkopen dan wel overnemen van een onderneming en
 - o de vestiging van een hypotheekrecht.

Een ieder die op grond van artikel 1 lid 1 Wwft als instelling wordt aangemerkt, is verplicht tot het doen van een cliëntenonderzoek en dient een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie onverwijld te melden aan de Financiële inlichtingen eenheid (FIU), om zo te voldoen aan het doel van de Wwft, namelijk het voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme.

2.4 Wijziging van de Wwft per 1 januari 2013

Naast de eerder genoemde wijzigingen en uitbreidingen van onder andere het instellingsbegrip, hebben er nog meer wijzigingen dan wel uitbreidingen in de Wwft plaatsgevonden. In deze paragraaf zal op iedere wijziging kort worden ingegaan, waarbij het systeem van de Wwft is aangehouden.

2.4.1 Inleidende bepalingen

UBO

Artikel 1 lid 1 sub f Wwft is door de wijziging van de Wwft duidelijker en overzichtelijker geschreven. Inhoudelijk is er niets aan deze definitie gewijzigd. Echter is met de definitie van de UBO nauwer aangesloten bij de definitie van de UBO in de Derde Europese Witwasrichtlijn.

Transactie

Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat men er bij de wetswijziging voor heeft gekozen om de definitie van het transactiebegrip in artikel 1 lid 1 sub m Wwft aan te passen om 'beter tot uitdrukking te brengen wanneer een instelling dient te melden'. Uit de jurisprudentie²³ bleek dat er onduidelijkheid bestond over de uitleg van het begrip transactie. Men wist niet hoe men om diende te gaan met (ongebruikelijke) transacties die geen deel uitmaakten van de dienstverlening van de betreffende cliënt. Door bij de definitie van transactie de woorden *'waarvan de instelling ten behoeve van haar dienstverlening aan die cliënt heeft*

²³

College van Beroep voor het Bedrijfsleven 23 november 2009, LJN BK4209

kennisgenomen' toe te voegen heeft de wetgever getracht duidelijkheid te verschaffen over de uitleg van het transactiebegrip.

FIU

In artikel 1 lid 1 sub q Wwft is de definitie van Meldpunt vervangen door de FIU. Dit zou meer de onafhankelijke en zelfstandige positie van de FIU benadrukken. Ook in internationaal verband wordt de term 'FIU' gehanteerd. Door Meldpunt te wijzigen in de Wwft in FIU is internationale samenwerking gemakkelijker. Deze samenwerking vindt plaats door middel van The Egmont Group of Financial Intelligence Units.

Transactiepatronen

Artikel 2a Wwft is een nieuw artikel. Dit artikel stond al wel in de Derde Europese Richtlijn. Instellingen dienen bijzondere aandacht te besteden aan ongebruikelijke transactiepatronen en transacties die naar hun aard een hoger risico op witwassen en financieren van terrorisme met zich meebrengen. Dit is vooral van toepassing op ongebruikelijk grote, complex transacties, in het bijzonder daar waar een rechtmatig of economisch doel ontbreekt.²⁴

2.4.2 Bepalingen betreffende cliëntenonderzoek

Cliëntenonderzoek

Betreffende het cliëntenonderzoek hebben er een aantal wijzigingen en verduidelijkingen plaatsgevonden. Naast het eerder genoemde uitgebreide artikel 3 lid 2 sub e-g Wwft, is er ook een lid opgenomen hoe het cliëntenonderzoek ten opzichte van de trusts dient plaats te vinden.²⁵ Daarnaast bestond er onduidelijkheid hoe het cliëntenonderzoek plaats moest vinden bij cliënten die als vennoot van een personenvennootschap optreden.

Vereenvoudigd cliëntenonderzoek

Het vereenvoudigd cliëntenonderzoek is inhoudelijk niet gewijzigd. Enkel drukt de aanhef van artikel 6 Wwft nu beter uit dat het vereenvoudigd cliëntenonderzoek alleen kan worden toegepast als er geen enkele indicatie is dat het normale of verscherpte cliëntenonderzoek dient te worden toegepast. Ook het maximale bedrag van EUR 150,-- voor transacties van elektronisch geld waarop het normale cliëntenonderzoek niet van toepassing is, maar het vereenvoudigd cliëntenonderzoek kan worden toegepast, is verhoogt naar EUR 250,--.²⁶

Verscherpt cliëntenonderzoek

Ten aanzien van het verscherpt cliëntenonderzoek dat plaats dient te vinden indien er omstandigheden zijn die met zich meebrengen dat er een hoger risico bestaat op witwassen of financieren van terrorisme, is er een omstandigheid toegevoegd. Zo kan de staat waar de cliënt woonachtig is, gevestigd is, of zijn zetel heeft een hoger risico op witwassen en financieren van terrorisme met zich meebrengen.²⁷ Thans worden door de FATF in dit verband de staten Iran en Noord-Korea aangewezen.²⁸

Daarnaast dient na de wijziging van de Wwft per 1 januari 2013 niet alleen beoordeeld te worden of de cliënt een PEP is, maar tevens dient onderzocht te worden of een UBO aangemerkt kan worden als een PEP. In beide gevallen dienen adequate maatregelen te worden getroffen. Dit geldt zowel voor een PEP die de Nederlandse nationaliteit bezit, als voor een PEP die de Nederlandse nationaliteit niet bezit. De adequate maatregelen dienen na de wijziging niet alleen met betrekking tot het vermogen van de PEP waar de zakelijke relatie of de transactie op van toepassing is te worden genomen, maar de maatregelen dienen te worden getroffen ten aanzien van het gehele vermogen van de PEP. Wanneer

²⁴ *Kamerstukken II*, 2011-12, 32 238, nr. 3, p. 12

²⁵ Artikel 3 lid 3 Wwft

²⁶ Artikel 7 lid 1 sub c onder 1 Wwft

²⁷ Artikel 8 lid 1 Wwft

²⁸ Artikel 9 Wwft, waarin ook de extra maatregelen zijn omschreven. Zie ook *Kamerstukken II*, 2011-12, 32 238, nr. 3, p. 16 (MvT)

een cliënt tijdens de zakelijke relatie een PEP wordt, dient de instelling binnen redelijke termijn te voldoen aan de maatregelen die op grond van artikel 8 lid 4 Wwft ten aanzien van de PEP getroffen moeten worden.²⁹

Documenten voor identificatie en verificatie

Op grond van artikel 11 lid 3 Wwft moeten de documenten die worden gebruikt om de cliënt te identificeren en de identiteit te verifiëren vanuit een onafhankelijke bron afkomstig zijn.

2.4.3 Bepalingen betreffende het melden van ongebruikelijke transacties

De FIU

In de praktijk bestond onduidelijkheid over de terugkoppeling en de afdoening van de melding door de FIU. Met de wijziging van de Wwft per 1 januari 2013 heeft de wetgever de afdoening van de melding door de FIU willen verduidelijken. Allereerst moet de FIU de instelling een ontvangstbevestiging van de melding verstrekken. Deze ontvangstbevestiging is voor een instelling relevant in verband met de strafrechtelijke vrijwaring uit artikel 19 WWFT en de civielrechtelijke vrijwaring uit artikel 20 WWFT. De ontvangstbevestiging is het bewijs dat je een melding hebt gedaan of inlichtingen hebt verstrekt op grond van artikel 16 en 17 WWFT. Daarnaast is thans in de wettekst opgenomen dat instellingen, op geaggregeerd niveau, informatie verschaft krijgen over trends en fenomenen, zodat de instelling dientengevolge bepaalde transactie nader bekijkt. Ten slotte zal berichtgeving door de FIU naar de meldende instelling plaatsvinden indien er een vervolging en/of veroordeling zal plaatsvinden, waaraan een melding van de instelling heeft bijgedragen. Het verstrekken van deze informatie is vooral bedoeld als stimulans om te voldoen aan de voorschriften van de WWFT, zo blijkt uit de MvT³⁰.

De meldingsplicht

Eerder is al beschreven dat de meldingsplicht ten aanzien van het tijdstip van melden is gewijzigd in 'onverwijld'. Daarnaast is er een nieuw lid aan artikel 16 toegevoegd. Indien een cliëntenonderzoek niet leidt tot het gewenste resultaat, dan wel sprake is van een beëindigde zakelijke relatie, waarbij er indicaties zijn dat de cliënt betrokken is bij witwassen of financieren van terrorisme, moet de instelling hiervan melding maken.

Vrijwaring

De ontvangstbevestiging door de FIU aan de instelling verstrekt na het verrichten van een melding door die instelling, zorgt op grond van artikel 19 en 20 Wwft voor een strafrechtelijke en civielrechtelijke vrijwaring. Echter is nu de voorwaarde opgenomen dat die melding te goeder trouw moet zijn verricht. Wanneer men zich zelf schuldig heeft gemaakt aan witwassen of financieren van terrorisme kan men voor bij vervolging geen beroep doen op de strafrechtelijke en civielrechtelijke vrijwaring.

De strafrechtelijke vrijwaring houdt in dat de gegevens of inlichtingen die de instelling bij het verrichten van de melding heeft verstrekt, dan wel verstrekt heeft aan de FIU na verzoek om nadere inlichtingen door de FIU, niet kunnen dienen als grondslag voor of ten behoeve van een opsporingsonderzoek. Daarnaast kunnen deze gegevens of inlichtingen niet dienen als grondslag voor een vervolging wegens de verdenking van witwassen of financieren van terrorisme door de instelling die de melding heeft verricht. Tenslotte kunnen deze gegevens ook geen grondslag zijn van het bewijs in een tenlastelegging met betrekking tot het witwassen of financieren van terrorisme door de instelling die de melding heeft verricht. De gevallen waarvoor deze vrijwaring geldt, is dus beperkt. Enerzijds kan de ontvangstbevestiging als bewijs dienen tegenover de toezichthouder, bijvoorbeeld het BFT, dat de instelling die verplichte melding heeft verricht. Anderzijds is de ontvangstbevestiging het strafrechtelijke vrijwaringsbewijs indien de FIU besluit tot aangifte over te gaan. De

²⁹ Artikel 8 lid 5 Wwft

³⁰ Kamerstukken II, 2011-12, 32 238, nr. 3, p. 17

verstrekke gegevens kunnen dan niet bij het opsporingsonderzoek tegen de meldende instelling worden gebruikt.

Met de ontvangstbevestiging is de meldende instelling niet alleen strafrechtelijk gevrijwaard, ook civielrechtelijk kan de meldende instelling niet aansprakelijk gesteld worden voor schade die een derde heeft geleden doordat de instelling een ongebruikelijke transactie heeft gemeld, dan wel nadere inlichtingen heeft verstrekt aan de FIU nadat de FIU de instelling hier om verzocht had. Ook hierin komt de goeder trouw naar voren in de volgende bewoordingen: 'in de redelijke veronderstelling uitvoering te geven aan die artikelen'. Dit is dus de derde functie van het ontvangen van een ontvangstbevestiging door de meldende instelling van de FIU.

Geheimhouding

De geheimhoudingsplicht van artikel 22 lid 1 WWFT geldt na de wetswijziging niet alleen meer voor gegevens en inlichtingen die ingevolge de WWFT zijn verstrekt of ontvangen, maar geldt ook voor gegevens en inlichtingen die van een buitenlands toezichthoudend orgaan zijn ontvangen. Naast dat de geheimhoudingsplicht is uitgebreid, zijn er ook artikelen en leden opgenomen waarin een uitzondering op de geheimhoudingsplicht is opgenomen.

2.4.4 Bepalingen betreffende toezicht en handhaving

Relatieve competentie

Na de wijziging van de Wwft is artikel 30 Wwft vervallen. Dit betekent dat de rechtbank Rotterdam niet meer uitsluitend bevoegd is kennis te nemen van een beroep tegen een besluit op grond van de Wwft genomen.

2.4.5 Bepalingen met betrekking tot het bewaren van bewijsstukken en training

Gegevens met betrekking tot cliëntenonderzoek

Een instelling heeft na de wijziging van de Wwft per 1 januari 2013 de plicht de gegevens van een cliënt die geïntroduceerd wordt door een andere instelling conform artikel 5 lid 1 onderdeel a Wwft te bewaren. Met betrekking tot de buitenlandse rechtspersonen strekt deze bewaarplicht tot de gegevens in de documenten aan de hand waarvan de rechtspersoon is geverifieerd. Onder de te bewaren gegevens wordt nu ook verstaan de identiteit van de UBO en de wijze waarop deze identiteit is geverifieerd. De wetgever heeft ook de bewaarplicht van de gegevens van een cliënt die handelt als een trust nader gedefinieerd.

Gegevens met betrekking tot een ongebruikelijke transactie

Artikel 34 Wwft ligt in het verlengde van artikel 33 Wwft. Alle gegevens dienen tot vijf jaar na melden op een zodanige wijze bewaard te worden, dat deze in een eventueel opsporingsproces volledig gereconstrueerd kunnen worden, om aldus na te kunnen gaan op welke wijze iedere partij bij een transactie betrokken was.³¹

Opleiding

In artikel 35 Wwft is opgenomen dat de werknemers van een instelling periodiek opleidingen genieten. De invulling van het begrip 'periodiek' heeft de wetgever in het midden gelaten. De MvT zegt het volgende: "*Voldoende kennis en bewustzijn bij medewerkers van instellingen is van belang om risicogeorienteerd beleid effectief te laten zijn en het potentieel van de subjectieve indicator te benutten. Medewerkers van instellingen moeten in staat zijn om het ongebruikelijke van een transactie te herkennen, ook als deze niet reeds ongebruikelijk is op grond van de objectieve indicatoren.*" Het BFT stelt dat de invulling van het begrip 'periodiek' afhangt van de functie van de medewerker

³¹ Kamerstukken II, 2011-12, 32 238, nr. 3, p. 21 (MvT)

binnen de onderneming: *"Het is de bedoeling dat eenieder over voldoende kennis beschikt, die ook up-to-date is, ten opzichte van de functie die men heeft"*.³²

2.4.6 Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 38

Ten slotte zijn er overgangsregels opgenomen in artikel 38 Wwft met betrekking tot de wijziging van de bepalingen omtrent het cliëntenonderzoek.

2.5 Conclusie

De huidige Wwft is een nationale wet die gebaseerd is op de Derde Europese Witwasrichtlijn. De Derde Europese Witwasrichtlijn is weer gebaseerd op de FATF-aanbevelingen. Het doel van de Wwft is het voorkomen van het witwassen van illegaal geld en het voorkomen van het financieren van terrorisme. Men tracht dit doel te realiseren door middel van 2 peilers, namelijk de cliëntenonderzoeksverplichting (artikel 3 Wwft ev.) en de meldingsverplichting (artikel 16 Wwft ev.). Door de evaluatie van de FATF in 2010 zijn er per 1 januari 2013 een aantal wijzigingen in de Wwft doorgevoerd. De belangrijkste wijziging voor SBV Forensics is dat SBV Forensics voor haar werkzaamheden die vergelijkbaar zijn aan de werkzaamheden van de accountant die forensische activiteiten uitoefent, nu een 'instelling' in de zin van artikel 1 lid 1 Wwft is. Dit heeft tot gevolg dat SBV Forensics, als zijnde een instelling, de verplichtingen voortvloeiend uit de Wwft moet naleven, waaronder de cliëntenonderzoeksverplichting en de meldingsverplichting.

³² Hierbij wordt verwezen naar het interview d.d. 10 april 2013, met de heer mr. D.S. Kolkman en de heer drs. F. Knook RA werkzaam bij het Bureau Financieel Toezicht, zie bijlage 8

Hoofdstuk 3 De forensisch accountant en de Wwft

SBV Forensics verricht veelal forensische werkzaamheden. De vraag is of SBV Forensics voor deze werkzaamheden onder de reikwijdte van de Wwft valt. In dit hoofdstuk wordt de deelvraag 'Wat is de grondslag voor SBV Forensics om te vallen onder de Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme' beantwoord door eerst in te gaan op de aanbevelingen van een internationale organisatie, de FATF. Hierna wordt ingegaan op de internationale regelgeving. In de derde paragraaf wordt vervolgens de Wwft als nationale regelgeving besproken. Tenslotte worden in paragraaf 4 de mogelijke uitzonderingen opgenoemd wanneer SBV Forensics mogelijk niet onder de reikwijdte van de Wwft zou vallen.

3.1 Financial Action Task Force (FATF)

De Europese Witwasrichtlijnen zijn gebaseerd op de aanbevelingen van de FATF. De FATF is een intergouvernementele organisatie, opgericht door de zogenaamde G-7 landen. De G-7 bestaat uit een aantal landen, waaronder Canada, Duitsland, Frankrijk, Italië, Japan, Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Momenteel zijn 36 landen lid van de FATF, waaronder ook Nederland.³³ De FATF richt zich, via geografische structuren, op internationaal niveau op de bestrijding van witwassen en financiering van terrorisme.

In 1989 is de G-7 voor het eerst samengekomen in Parijs. Een jaar later, in 1990 heeft de FATF 40 aanbevelingen gepubliceerd. Dit was een veelomvattend actieplan om te vechten tegen het witwassen van illegaal verkregen gelden. In 2001 zijn deze aanbevelingen uitgebreid met 8 speciale aanbevelingen om het financieren van terrorisme tegen te gaan. In 2003 en 2004 is dit de 40 + 9 recommendations van de FATF geworden. In februari 2012 heeft de FATF de aanbevelingen geëvalueerd en herzien. De FATF heeft in deze 40 herziene aanbevelingen opgeroepen om harder op te treden tegen financiële criminaliteit. Daarnaast heeft de FATF voor de overzichtelijkheid en leesbaarheid de aanbevelingen betreffende het witwassen en de aanbevelingen betreffende de financiering van terrorisme samengevoegd in één document.³⁴

In de overwegingen van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie bij de derde Europese Witwasrichtlijn staat dat, vanwege de internationale context van witwassen van geld en het financieren van terrorisme, het van belang is dat er in de internationale en nationale regelgeving rekening wordt gehouden met de 40 aanbevelingen van de FATF.

Het witwassen van geld en de financiering van terrorisme geschieden gewoonlijk in een internationale context. Maatregelen die uitsluitend op nationaal of zelfs communautair niveau worden getroffen, zonder met internationale coördinatie en samenwerking rekening te houden, zouden bijgevolg slechts een zeer beperkte uitwerking hebben. De door de Gemeenschap op dit gebied te treffen maatregelen dienen derhalve verenigbaar te zijn met in andere internationale fora ondernomen acties. Bij het optreden van de Gemeenschap dient in het bijzonder rekening te worden gehouden met de 40 aanbevelingen van de financiële actiegroep tegen witwassen van geld (de FATF), het belangrijkste internationale orgaan voor de bestrijding van witwassen van geld en de financiering van terrorisme. Aangezien de 40 aanbevelingen van de FATF in 2003 ingrijpend zijn herzien en uitgebreid, verdient het aanbeveling deze richtlijn met deze nieuwe internationale norm in overeenstemming te brengen.³⁵

De FATF-aanbevelingen van 2004 en 2012 spreken beiden over een cliënten-onderzoeksverplichting voor de accountant indien hij transacties voorbereidt of uitvoert voor de cliënt in verband met de volgende activiteiten:

³³ <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/historyofthefatf/>

³⁴ <http://www.fiu-nederland.nl/content/fatf>

³⁵ Richtlijn 2005/60/EG (PbEG 2005, L 309/15) '3^e Europese Witwasrichtlijn'

- Het kopen en verkopen van vastgoed
- Het beheren van geld, activa of andere waarden van de cliënt
- Het management van bank-, spaar- of effectenrekeningen
- De organisatie van de bijdragen voor de oprichting, de exploitatie of het beheer van vennootschappen
- De oprichting, de exploitatie of het beheer van rechtspersonen of regelingen, en het kopen of verkopen van bedrijfsonderdelen.

De FATF stelt het uitvoeren van een cliëntenonderzoek in de bovenstaande gevallen niet alleen voor de accountant verplicht, maar ook voor de advocaat, de notaris en andere juridische professionals.

Daarnaast zijn advocaten, notarissen, andere juridische professionals en accountants verplicht verdachte transacties te melden indien zij in relatie tot de uitvoering van de eerder genoemde werkzaamheden³⁶, deelnemen aan een financiële transactie van de cliënt of ten behoeve van de cliënt.

Op deze meldingsplicht heeft de FATF in 2012 voor advocaten, notarissen, andere juridische professionals en accountants een uitzondering aanbevolen. Ook in de FATF-aanbevelingen van 2003/2004 stond al een soortgelijke uitzondering op de meldingsplicht beschreven. Advocaten, notarissen, andere juridische professionals en accountants die optreden als onafhankelijke juridische beroepsbeoefenaars zijn niet verplicht om verdachte transacties te melden indien de relevante informatie verkregen is in omstandigheden die gelden als vertrouwelijke omstandigheden of waar het beroepsgeheim op van toepassing is. Ieder land dient zelf invulling te geven aan omstandigheden die gelden als vertrouwelijk of waar het beroepsgeheim op van toepassing is. Dit geldt bijvoorbeeld voor informatie die zij ontvangen van of verkrijgen door middel van de cliënt ten behoeve van het bepalen van de rechtspositie van de cliënt of ter uitvoering van de verdediging of vertegenwoordiging van de cliënt in een gerechtelijke, administratieve, arbitrage of mediation procedure.

Een opvallend verschil tussen de FATF-aanbevelingen van 2003/2004 en de FATF-aanbevelingen van 2012 is dat de accountants nu opgenomen zijn in de opsomming 'advocaten, notarissen, andere juridische professionals en accountants' in tegenstelling tot de FATF-aanbevelingen van 2003/2004 waar de accountants apart genoemd werden.

De FATF heeft voor iedere beroepsgroep richtlijnen gegeven hoe het beste kan worden omgegaan met de FATF-aanbevelingen. Zo ook voor de 'accountants in public practice'.

*"This refers to sole practitioners, partners or employed professionals within professional firms. It is not meant to refer to "internal" professionals that are employees of other types of businesses, nor to professionals working for government agencies, who may already be subject to measures that would combat money laundering."*³⁷.

In deze richtlijnen staat dat de openbaar accountant veel verschillende werkzaamheden uitvoert voor diverse cliënten. Werkzaamheden die vallen onder de meldingsplicht en de cliëntenonderzoeksplicht zijn onder meer:

- Werkzaamheden betreffende de insolventie, de bewindvoering en andere aan faillissement aanverwante diensten
- Forensische accountancy

³⁶ Dit houden de volgende werkzaamheden in: Het kopen en verkopen van vastgoed; Het beheren van geld, activa of andere waarden van de cliënt; Het management van bank-, spaar- of effectenrekeningen; De organisatie van de bijdragen voor de oprichting, de exploitatie of het beheer van vennootschappen; De oprichting, de exploitatie of het beheer van rechtspersonen of regelingen, en het kopen of verkopen van bedrijfsonderdelen.

³⁷ RBA Guidance for Accountants, p. 2

Deze richtlijn stamt uit 2008. Hoewel de Wwft (of uitvoeringsregelgeving) daarover zweeg kan op basis van interpretatie geconcludeerd worden dat met de inwerkingtreding van de Wwft het de impliciete bedoeling was van de wetgever dat de activiteit 'forensische accountancy' behoorde tot de meldingsplichtige werkzaamheden van de accountant. Dit was ook het oordeel van de toenmalige minister van Financiën, Wouter Bos, en van het BFT.³⁸ SBV Forensics heeft dit standpunt ook aangenomen, naar aanleiding waarvan het huidige interne handboek is opgesteld.

3.2 Internationale wetgeving

De FATF-aanbevelingen zijn uitgewerkt in Europese richtlijnen. In artikel 2 lid 1 onder 3 sub a Derde Europese Witwasrichtlijn³⁹, is deze richtlijn ook van toepassing verklaard op de externe accountant, oftewel de 'accountant in public practice' zoals de FATF de extern accountant omschrijft.

In artikel 9 lid 1 Derde Europese Witwasrichtlijn staat dat er geen zakelijke relatie mag worden aangegaan, dan wel geen transacties mag uitvoeren of aangaan met de cliënt, indien de instelling niet in staat is om de cliënt te identificeren en zijn identiteit te verifiëren, dan wel de UBO daarvan te achterhalen, dan wel het doel van het aangaan van de zakelijke relatie niet duidelijk blijkt. Dit geldt echter niet voor *"notarissen, onafhankelijke beoefenaren van juridische beroepen, bedrijfsrevisoren, externe accountants en belastingadviseurs wanneer zij de rechtspositie van hun cliënt bepalen dan wel hem in of in verband met een rechtsgeding verdedigen of vertegenwoordigen, met inbegrip van advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding"*⁴⁰. Hetzelfde is opgenomen in artikel 23 lid 2 Derde Europese Witwasrichtlijn betreffende het niet te hoeven voldoen aan de plicht tot kennisgeving aan de FIU van een vermoeden van witwassen van geld of financieren van terrorisme, namelijk dat onder andere de externe accountants niet gehouden is melding te maken indien zij inlichten van hun cliënt ontvangen of over hun cliënt verkrijgen *"wanneer zij de rechtspositie van hun cliënt bepalen dan wel in of in verband met een rechtsgeding verdedigen of vertegenwoordigen, met inbegrip van advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding, ongeacht of dergelijke informatie vóór, gedurende of na een dergelijk geding wordt ontvangen of verkregen"*⁴¹.

Ten slotte spreekt het Europees Parlement (EP) en de Raad van de Europese Unie (RvEU) in overweging 21 bij de Derde Europese Witwasrichtlijn over een 'level playingfield': *"Het verdient aanbeveling rechtstreeks vergelijkbare diensten op dezelfde wijze te behandelen, ongeacht welke onder deze richtlijn vallende beroepsbeoefenaren de diensten verstrekken."* Het EP en de RvEU adviseren derhalve dat indien bijvoorbeeld een advocaat forensische werkzaamheden verricht, hij voor deze richtlijn, en daarmee ook voor de Wwft, valt onder de verplichtingen zoals die gelden voor de accountant.

3.3 Nationale wetgeving

Zoals in paragraaf 1.1 is omschreven is de Derde Europese Witwasrichtlijn tegelijk met de Uitvoeringsrichtlijn in 2008 door middel van de Wwft in nationale wetgeving geïmplementeerd. Onder instelling, die op grond van artikel 3 lid 1 Wwft een cliëntenonderzoeksverplichting heeft en op grond van artikel 16 lid 1 Wwft een meldingsplicht, wordt onder andere verstaan: *"natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap die als externe registeraccountant of externe accountant-administratieconsulent zelfstandig onafhankelijk beroepsactiviteiten waaronder forensische accountancy uitoefent, dan wel een natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap,*

³⁸ Zie brief Ministerie van Financiën 21 januari 2010, kenmerk FM2010/0137: "De WWFT is ook onverkort van toepassing indien dezelfde werkzaamheden worden verricht door financieel administratieve dienstverleners of andere instellingen zoals recherchebureaus of advocaten".

³⁹ Richtlijn 2005/60/EG (PbEU 2005, L 309/15)

⁴⁰ Artikel 9 lid 5, Richtlijn 2005/60/EG (PbEU 2005, L 309/15)

⁴¹ Artikel 23 lid 2, Richtlijn 2005/60/EG (PbEU 2005, L 309/15)

voor zover die anderszins zelfstandig onafhankelijk daarmee vergelijkbare activiteiten beroeps- of bedrijfsmatig verricht".⁴² Om als instelling aangemerkt te worden, moet je als externe registeraccountant (RA) of externe accountant-administratieconsulent (AA), of degene die soortgelijke werkzaamheden uitvoert, zelfstandig en onafhankelijk, beroepsactiviteiten, verrichten. Dit laatste is in overeenstemming met de overwegingen van het EP en de RvEU.

3.3.1 Externe registeraccountant of accountant-administratieconsulent

De Wwft spreekt alleen over de externe RA of AA als meldingsplichtige instelling. Bij navraag bij een accountantskantoor wat onder de externe accountant moet worden verstaan, werd gezegd dat dit de openbaar accountant is die is ingeschreven in het AFM-register.⁴³

In navolging van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) is een ieder die werkzaam is bij of verbonden is aan een accountantsorganisatie en verantwoordelijk is voor de uitvoering van een wettelijke controle een extern accountant.⁴⁴ Om te begrijpen wie deze personen dan zijn, is het van belang om de betekenis van twee begrippen volgens de AFM nader te onderzoeken, namelijk 'accountantsorganisatie' en 'wettelijke controle'.

Onder accountantsorganisatie dient naar de definitie van de AFM te worden verstaan: "een onderneming of instelling die bedrijfsmatig wettelijke controles verricht, dan wel een organisatie waarin zodanige ondernemingen of instellingen met elkaar zijn verbonden, en die als vergunninghouder is ingeschreven in het register van de AFM"⁴⁵. Dus enkel de als vergunninghoudende ingeschreven ondernemingen die daarnaast wettelijke controles verrichten worden aangemerkt als accountantsorganisaties.

Ten slotte moet je een wettelijke controle verrichten of uitvoeren om als accountantsorganisatie dan wel extern accountant aangemerkt te worden. Hieronder wordt verstaan een "door de Wta als zodanig aangemerkte controle van een financiële verantwoording van een onderneming of instelling ten behoeve van het maatschappelijk verkeer, zoals de jaarrekening of de verzekerings- of kredietstaten".⁴⁶

SBV Forensics kan niet worden aangemerkt als accountantsorganisatie omdat zij geen wettelijke controles verricht en niet als vergunninghouder is ingeschreven in het register van de AFM. Om als externe accountant aangemerkt te worden moet je werkzaam zijn bij of verbonden zijn aan een accountantsorganisatie. Daarnaast moet je verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van een wettelijke controle. Bij SBV Forensics is één RA werkzaam, als zijnde accountant in business. Zij verricht geen wettelijke controles. Doordat SBV Forensics niet als accountantsorganisatie aangemerkt kan worden, is de RA niet werkzaam of verbonden aan een accountantsorganisatie. Hetzelfde geldt voor de overige medewerkers, geen RA of AA zijnde. Met andere woorden SBV Forensics is geen externe accountant in de zin van de Wwft.

3.3.2 Vergelijkbare activiteiten

In artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft staat dat onder instelling eveneens wordt verstaan de natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap, voor zover die anderszins zelfstandig onafhankelijk daarmee vergelijkbare activiteiten beroeps- of bedrijfsmatig uitoefent. Hieruit blijkt dat niet van belang is wie de activiteiten verricht, maar de aard van de werkzaamheden staat centraal. Het BFT benadrukt hierbij ook het level playingfield. Dus ook een derde die geen accountant is, maar vergelijkbare werkzaamheden als de

⁴² Artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft

⁴³ Hierbij wordt verwezen naar het gesprek d.d. 18 maart 2013 met de heer drs. T. Romijn RA werkzaam als accountant bij Visser&Visser Accountants en Belastingadviseurs.

⁴⁴ <http://www.afm.nl/~media/Files/accountants/monitor2011/begrippenlijst-monitor-2011.ashx>

⁴⁵ <http://www.afm.nl/~media/Files/accountants/monitor2011/begrippenlijst-monitor-2011.ashx>

⁴⁶ <http://www.afm.nl/nl/professionals/afm-voor/accountants/vergunningen/welke-accountants-bevoegd.aspx>

accountant zelfstandig en onafhankelijk verricht, wordt door deze zinsnede ook aangemerkt als instelling in de zin van de Wwft.

Voor SBV Forensics betekent dit dat zij voor de werkzaamheden die vergelijkbaar zijn met de werkzaamheden van de accountant, zoals forensische accountancy, wordt aangemerkt als instelling in de zin van de Wwft. Daarmee is onverkort artikel 3 lid 1 (cliëntenonderzoeks-verplichting) en artikel 16 lid 1 (meldingsverplichting) van toepassing.

3.3.3 Zelfstandig en onafhankelijk

Voor 1 januari 2013 waren de woorden 'zelfstandig en onafhankelijk' nog niet opgenomen in artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft. Dit artikel in de Wwft voor 1 januari 2013 doelde op iedere individu. Echter bleek in de praktijk dat de meeste RA en AA intern niet gemachtigd waren om zelf tot het melden van een ongebruikelijke transactie over te gaan. Dit bleek ook uit het gesprek met een accountant, waar hij het volgende vertelde: *"De accountant die de jaarrekening controleert en een ongebruikelijke transactie tegenkomt, gaat hierover in overleg met de eindverantwoordelijke. Indien de eindverantwoordelijke eveneens van oordeel is dat de transactie ongebruikelijk is, maken zij er melding van bij de Compliance Officer. De Compliance Officer vormt vervolgens zijn oordeel over het geconstateerde feit en besluit wel of niet tot melding over te gaan."*⁴⁷. Doordat dit de praktijk bleek in veel accountantskantoren, heeft de wetgever ervoor gekozen de woorden 'zelfstandig en onafhankelijk' op te nemen in artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft. Dit zorgt ervoor dat niet meer het individu als onder de definitie van 'instelling' begrepen wordt, maar het kantoor en de natuurlijke persoon die zelfstandig optreedt.⁴⁸

3.3.4 Beroeps- of bedrijfsmatig

Uit de Wwft en de toelichting op de Wwft blijkt niet wat de wetgever heeft bedoeld onder 'beroeps- of bedrijfsmatige' werkzaamheden. In de jurisprudentie gebaseerd op soortgelijke wetten als de Wwft, namelijk de Wet toezicht kredietwezen (Wtk), de Wet financieel toezicht (Wft) en de Wet toezicht trustkantoren (Wtt) wordt 'bedrijfsmatige werkzaamheden' uitgelegd als geregelde en stelselmatige werkzaamheden.⁴⁹

3.4 Uitzondering

Opvallend is dat de uitzondering voor de accountants, notarissen en advocaten zoals deze opgenomen is in de Derde Europese Witwasrichtlijn in artikel 1 lid 2 Wwft alleen opgenomen is voor de notarissen en advocaten. Waarom de wetgever in dit geval gekozen heeft voor een afwijking van de Derde Europese Witwasrichtlijn is niet duidelijk.

SBV Forensics komt op basis van de nationale wetten, regels en jurisprudentie geen verschoningsrecht toe. In vele gevallen zijn de werkzaamheden echter wel gericht op het bepalen van een rechtspositie van een cliënt, en in sommige gevallen op het geven van advies voor, tijdens of na een rechtsgeding aan een cliënt. Echter heeft SBV Forensics in beginsel te alle tijde de verplichting tot het melden van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie.

3.5 Conclusie

Op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft, wordt SBV Forensics aangemerkt als 'instelling' dat verplicht is om een cliëntenonderzoek te verrichten alvorens SBV Forensics een relatie aan te gaan met een cliënt en dient SBV Forensics een geconstateerde voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie onverwijld te melden bij de FIU. Dat SBV Forensics als meldingsplichtige instelling dient te worden aangemerkt, wordt afgeleid uit de woorden 'dan wel een natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap, voor

⁴⁷ Zie het gesprek d.d. 18 maart 2013 met de heer drs. T. Romijn RA werkzaam als accountant bij Visser&Visser Accountants en Belastingadviseurs.

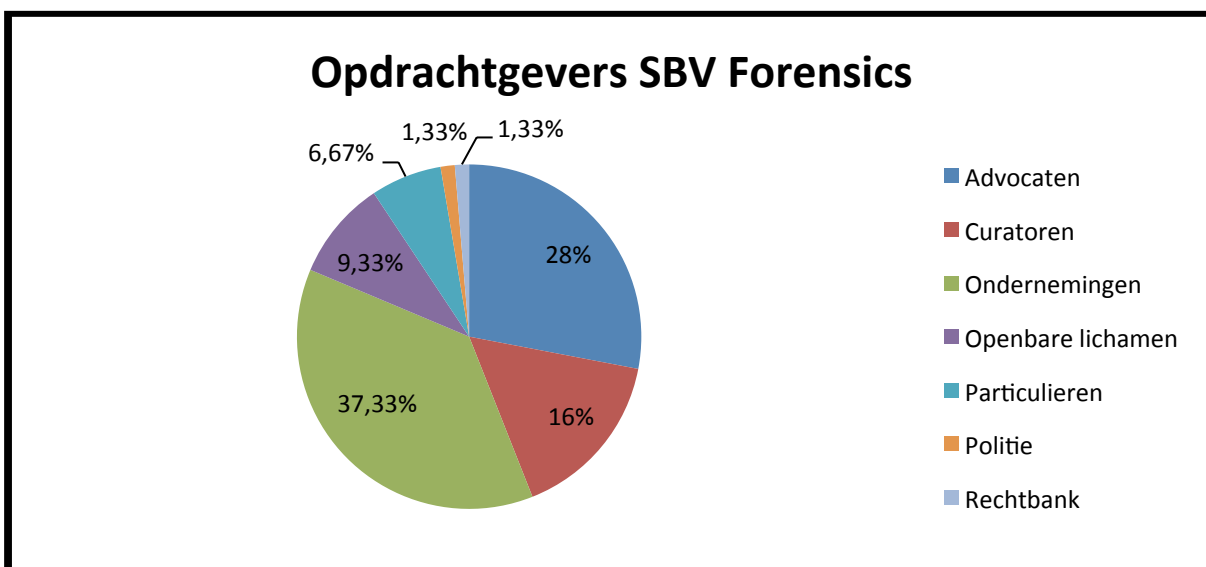
⁴⁸ *Kamerstukken II*, 2011/12, 33 238, nr. 3, p. 7

⁴⁹ HR 17 maart 2001, *JOR* 2001/98

zover die anderszins zelfstandig onafhankelijk daarmee vergelijkbare activiteiten beroeps- of bedrijfsmatig verricht’. Voor de accountant is in de nationale wetgeving, in tegenstelling tot de internationale richtlijnen, geen uitzonderingspositie voor de accountant opgenomen. SBV Forensics moet zich dus in beginsel houden aan de regels van de Wwft.

Hoofdstuk 4 De consequenties van de wetswijziging voor de werkzaamheden van SBV Forensics in relatie tot haar opdrachtgevers

SBV Forensics werkt in opdracht van verscheidene opdrachtgevers, bijvoorbeeld de advocaat, de curator, de rechtbank, de justitie, de bestuurlijke overheden, particulieren en ondernemingen. Hieronder is een overzicht opgenomen over de verdeling van de werkzaamheden in opdracht van de verschillende opdrachtgevers. Hiervoor is de database van SBV Forensics vanaf 1 augustus 2008, de inwerkingtreding van de Wwft, onderzocht. Figuur 1 geeft een schematisch overzicht van de verhouding tussen de verschillende opdrachten en de verschillende opdrachtgevers van SBV Forensics.

Figuur 1 Overzicht in percentages van opdrachtgevers van SBV Forensics na inwerkingtreding Wwft per 1/8/2008

Nu SBV Forensics voor haar werkzaamheden op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft als instelling onder de Wwft begrepen wordt, zijn er consequenties in de relatie tot de opdrachtgever van SBV Forensics. Tevens brengt de wetswijziging opmerkelijke zaken met zich mee. Zo zijn er opdrachtgevers die genoemd worden als instelling op grond van artikel 1 lid 1 Wwft, maar die een uitzonderingspositie hebben verkregen. Daarnaast zijn er opdrachtgevers die helemaal geen instelling zijn in de zin van artikel 1 lid 1 Wwft. De vraag rijst dan wat de positie van de forensisch accountant in dit alles is. Hiervoor zal eerst worden ingegaan op de positie van de Wwft voor de advocaten, vervolgens op de positie van de Wwft voor de curatoren en tenslotte de positie van de Wwft voor de rechtbank, politie-justitie, de bestuurlijke overheden, de particulieren en ondernemingen. Dit alles zal in het teken staan van de relatie tussen de opdrachtgever en SBV Forensics.

4.1 Advocaten

In artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft staat betreffende de advocaat dat onder instelling onder andere wordt verstaan:

- de natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap die als advocaat, [...] of in de uitoefening van een gelijksoortig juridisch beroep of bedrijf zelfstandig onafhankelijk beroeps- of bedrijfsmatig advies geeft of bijstand verleent bij:
 - a. het aan- of verkopen van registergoederen;
 - b. het beheren van geld, effecten, munten, muntbiljetten, edele metalen, edelstenen of andere waarden;

- c. *het oprichten of beheren van vennootschappen, rechtspersonen of soortgelijke lichamen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel b, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen;*
- d. *het geheel of gedeeltelijk aan- of verkopen dan wel overnemen van een onderneming voor zover daardoor een persoon die niet als uiteindelijk belanghebbende van die onderneming kwalificeerde, uiteindelijk belanghebbende van die onderneming wordt;*
- e. *werkzaamheden op fiscaal gebied die vergelijkbaar zijn met de werkzaamheden van de onder 11 beschreven beroepsgroepen;*
- f. *het vestigen van een recht van hypotheek op een registergoed;*
- *de natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap die als advocaat, [...] dan wel in de uitoefening van een gelijksoortig juridisch beroep optreedt in naam en voor rekening van een cliënt bij enigerlei financiële transactie of onroerende zaaktransactie*

Van de onder dit artikel genoemde personen behoort alleen de advocaat tot de opdrachtgevers van SBV Forensics. De overige onder dit artikel genoemde beroepen, vallen dan ook buiten de reikwijdte van deze scriptie en zullen diensgevolge buiten beschouwing worden gelaten.

In deze paragraaf zal eerst worden ingegaan op de grondslag van artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft, voor de advocaten. Hierbij zal ingegaan worden voor welke werkzaamheden van de advocaat de Wwft van toepassing is. Vervolgens zal ingegaan worden op het verschoningsrecht waarop de advocaat in beginsel een beroep kan doen, hetwelk echter doorbroken wordt door de Wwft. Tenslotte zal de uitzondering voor de advocaten en de forensisch accountant van artikel 1 lid 2 Wwft toegelicht worden.

4.1.1 Artikel 1 lid 1 sub a onder 12 Wwft

Wanneer valt een advocaat nu onder de reikwijdte van de Wwft? Uit artikel 1 lid 1 sub a onder 12 Wwft blijkt dat de wetgever doelt op (a)een natuurlijke persoon, een rechtspersoon of een vennootschap die (b)als advocaat of (c)in de uitoefening van een gelijksoortig juridisch beroep of bedrijf (d)zelfstandig onafhankelijk (e)beroeps- of bedrijfsmatig (f)advies geeft of bijstand verleent. Om de reikwijdte van dit artikel te kunnen verstaan, zullen de bestanddelen hierna afzonderlijk toegelicht worden.

a. De natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap

Doordat zowel de natuurlijke persoon als de rechtspersoon of vennootschap worden genoemd als instelling in de zin van de Wwft, valt niet alleen de advocaat persoonlijk onder de verplichtingen van de Wwft, maar gelden deze verplichtingen ook voor de rechtspersoon of vennootschap waarbij de advocaat werkzaam is. Het maakt dus geen verschil of men als natuurlijke persoon of als vennootschap dan wel rechtspersoon de opdracht van een cliënt aanvaardt. Allen vallen zij onder de verplichtingen welke voortvloeien uit de Wwft.

b. Als advocaat

Zowel de Wwft als de toelichting op de Wwft geeft geen definitie van het begrip 'advocaat'. In de maatschappij wordt onder een advocaat begrepen: "*Raadsman of raadvrouw in juridische aangelegenheden*".⁵⁰ Op grond van artikel 9a jo. artikel 1 Advocatenwet (Advw), kan alleen diegene zich advocaat noemen die ingeschreven is op het tableau van de Nederlandse orde van advocaten (Nova). Naar mijn mening wordt onder 'advocaat' in de zin van de Wwft dan ook iedere op het tableau van de Nova ingeschreven advocaat bedoeld.

c. In de uitoefening van een gelijksoortig juridisch beroep of bedrijf

⁵⁰ Aldus omschreven op [rechtspraak.nl](http://www.rechtspraak.nl/Wat+is+rechtspraak/Begrippenlijst+van+A+tot+Z.htm), <<http://www.rechtspraak.nl/Wat+is+rechtspraak/Begrippenlijst+van+A+tot+Z.htm>>. Van Dale (Van Dale e.a., *Het grote woordenboek der Nederlandse taal*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie 1999 (13^e herziene uitgave) en Van Eeckhoutte (F.J. van Eeckhoutte, *Lycaeus Juridisch woordenboek Nederlands recht*, <<http://www.juridischwoordenboek.nl/>>) hanteren een soortgelijke definitie.

Hiermee heeft de wetgever bedoeld dat de aard van de werkzaamheden centraal staat en niet degene die de dienst verricht.⁵¹ Het standpunt van het BFT is dat ook de forensisch accountant of een andere beroepsgroep in die gevallen dat hij of zij soortgelijke werkzaamheden uitoefent als de advocaat, voor die werkzaamheden onder 'gelijksoortig juridisch beroep of bedrijf' wordt begrepen.⁵² De werkzaamheden van SBV Forensics behelzen bijzonder administratief, financieel en juridisch onderzoek en advies. Voor die werkzaamheden die niet onder de accountantswerkzaamheden vallen, maar onder de werkzaamheden van de advocaat, is SBV Forensics dus een instelling in de zin van de Wwft op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 12 of 13 en geen instelling in de zin van de Wwft op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11. Het BFT benadrukt hierbij het level-playing-field: gelijke monniken, gelijke kappen.

d. Zelfstandig en onafhankelijk

De orde van Advocaten verstaat onder een onafhankelijke advocatuur dat: *"De advocaat zonder invloed van buitenaf en binnen de grenzen van de wet alles in het werk moet kunnen stellen om, ten behoeve van zijn cliënt, het beste resultaat te behalen"*. In de MvT⁵³ staat geschreven over de zelfstandige en onafhankelijke werkzaamheden van de accountant dat hier onder verstaan moet worden het kantoor en de natuurlijke persoon die zelfstandig optreedt.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU) oordeelde in 2010 in het kader van een mededingingsrechtelijke procedure dat met 'onafhankelijke advocaten' de advocaten worden bedoeld die niet in dienstbetrekking zijn bij hun cliënt. Omdat een advocaat in loondienst economisch afhankelijk is van zijn cliënt en tevens nauwe banden heeft met zijn cliënt, is hij beroepsmatig niet even onafhankelijk als een externe advocaat.⁵⁴ De Hoge Raad heeft echter eerder dit jaar geoordeeld dat de onafhankelijkheid van een interne advocaat in Nederland gewaarborgd is, omdat de werkgever van een advocaat in loondienst met betrekking tot de onafhankelijkheid en de naleving van de beroeps- en gedragsregels gebonden is aan een professioneel statuut.⁵⁵ Onder de zelfstandige en onafhankelijke advocaat moet volgens de Hoge Raad dus zowel de externe advocaat, als de interne advocaat worden begrepen.

e. Beroeps- of bedrijfsmatig

Zoals in paragraaf 2.3.4 is vermeld, moet onder beroeps- en bedrijfsmatige werkzaamheden 'geregelde en stelselmatige' werkzaamheden worden verstaan.

Het College van Beroep voor het Bedrijfsleven⁵⁶ wees eerder jaar nog op de toelichting bij het Wfd waar omschreven is dat in het merendeel van de gevallen eenvoudig vast te stellen is of er sprake is van 'de uitoefening van een beroep of bedrijf'. In de overige gevallen zullen de omstandigheden van het geval meewegen, waarbij aanknopingspunten volgens het CBB, die dit baseert op de toelichting bij het Wfd, kunnen zijn: *"de wijze waarop degene die een financiële dienst verleent zich aan de buitenwereld presenteert, de omstandigheid dat de dienstverlening niet slechts incidenteel plaatsvindt of het feit dat degene die de financiële dienst verleent een beloning voor zijn diensten ontvangt van de cliënt zelf of een derde"*.⁵⁷

⁵¹ Kamerstukken II, 2011/12, 33 238, nr. 3, p. 7

⁵² Zie ook het interview d.d. 10 april 2013, met de heer mr. D.S. Kolkman en de heer drs. F. Knook RA werkzaam bij het Bureau Financieel Toezicht, zie bijlage 8

⁵³ Kamerstukken II, 2011/12, 33 238, nr. 3, p. 7

⁵⁴ HvJ EU 14 september 2010, LJV BN8974

⁵⁵ HR 15 maart 2013, LJV BY6101

⁵⁶ CBB 26 maart 2013, LJV BZ5507

⁵⁷ De rechtbank Amsterdam leidde het bedrijfsmatig handelen vorig jaar af aan de grootte van de bedragen die over de toonbank gaan, de frequentie waarmee dit gebeurt en de kennelijke professionaliteit en snelheid waarmee de transacties worden afgewerkt (Rb Amsterdam 12 maart 2012, LJV BW0029). Het CBB oordeelde in 2009 (CBB 18 juni 2009, LJV BJ0627): *"Uit het onmiskenbaar bedrijfsmatige karakter van deze activiteiten, die doorlopend vanaf 1 maart 2004 verricht zijn*

f. Advies geeft of bijstand verleent

Tenslotte vallen enkel de werkzaamheden onder de reikwijdte van deze wet, voor zover zij betrekking hebben op het geven van advies of het verlenen van bijstand. Het verlenen van advies en bijstand dient, voor het voldoen aan het begrip instelling in de zin van artikel 1 lid 1 sub a onder 12, echter uitsluitend betrekking op de volgende werkzaamheden:

- Advies geven of bijstand verlenen bij het aan- of verkopen van registergoederen. Artikel 3:10 Burgerlijk Wetboek (BW) omschrijft registergoederen als zijnde goederen waarbij voor de overdracht of vestiging inschrijving in het daartoe betreffende register, oftewel een openbaar register, noodzakelijk is.
- Advies geven of bijstand verlenen bij het beheren van geld, effecten, munten, muntbiljetten, edele metalen, edelstenen of andere waarden. Beheren in het vermogensrecht zijn *"handelingen waardoor een vermogen en de vruchten daarvan in stand blijven"*.⁵⁸ In de praktijk wordt er door cliënten veelvuldig gebruik gemaakt van een derdenrekening bij advocaten. De advocaten beheren fysiek het geld van de cliënt in dit geval. Barmmentlo schrijft over de zinsnede 'beheren van geld, [...]' in het belastingrecht dat dit niet alleen betrekking heeft op het fysieke beheren van het geld, bijvoorbeeld door middel van een derdenrekening, maar ook op *"het geven van advies dan wel het verlenen van bijstand bij het openen of beheren van een rekening waarop een saldo in geld [...] kan worden aangehouden"*.⁵⁹ Dus zowel het fysiek onder zich houden van geld, als het adviseren dan wel bijstand verlenen aan een cliënt over het beheer van zijn geld valt onder de Wwft-plichtige werkzaamheden van de advocaat.
- Advies geven of bijstand verlenen bij het oprichten of beheren van vennootschappen, rechtspersonen of soortgelijke lichamen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel b, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR). Onder de lichamen van artikel 2 lid 1 sub b AWR worden verstaan: verenigingen en andere rechtspersonen, maatschappen en vennootschappen, ondernemingen van publiekrechtelijke rechtspersonen en doelvermogens.
- Advies geven of bijstand verlenen bij het geheel of gedeeltelijk aan- of verkopen dan wel overnemen van een onderneming voor zover daardoor een persoon die niet als uiteindelijk belanghebbende (de zogenaamde 'UBO') van die onderneming kwalificeerde, uiteindelijk belanghebbende van die onderneming wordt. Van een gedeeltelijke verkoop kan gesproken worden, indien een persoon UBO van een onderneming wordt. Hiervan is meestal sprake indien een natuurlijk persoon meer dan 25% van het kapitaal van een onderneming vertegenwoordigt, dan wel meer dan 25% van de stemrechten vertegenwoordigt.⁶⁰
- Advies geven of bijstand verlenen bij werkzaamheden op fiscaal gebied die vergelijkbaar zijn met de werkzaamheden van de externe registeraccountant, de externe accountant-administratieconsulent en degene die soortgelijke beroepsactiviteiten verricht.
- Advies geven of bijstand verlenen bij het vestigen van een recht van hypotheek op een registergoed. Andere zekerheden, zoals het vestigen van een pandrecht, vallen niet onder de reikwijdte van dit artikel.

Dus de op het tableau van de Nova ingeschreven interne en externe advocaat, of degene die soortgelijke werkzaamheden verricht, die geregeld en stelselmatig advies geeft of bijstand verleent bij werkzaamheden omschreven in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 a-f Wwft, wordt op grond van dit artikel aangemerkt als instelling en is diens gevolg verplicht op grond van artikel 3 lid 1 Wwft cliëntenonderzoek te verrichten en op grond van artikel 16 lid 1 Wwft onverwijld een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie aan de Financial Intelligence Unit - Nederland (FIU) te melden. De wettelijke geheimhoudingsplicht en het

in opdracht van meer dan 30 ondernemingen, volgt voorts dat die diensten beroeps- of bedrijfsmatig zijn verleend als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wtt."

⁵⁸ F.J. van Eeckhoutte, *Lycaeus Juridisch woordenboek Nederlands recht*, < <http://www.juridischwoordenboek.nl/>>

⁵⁹ D.G. Barmmentlo e.a., *Fed Fiscale actualiteiten. Verschoningsrecht in belastingzaken*, Deventer, Kluwer 2005, P. 197

⁶⁰ *Kamerstukken II*, 2011-12, 33 238, nr. 3, p. 8

verschoningsrecht van de advocaat wordt door artikel 1 lid 1 sub a onder 12 Wwft doorbroken.

4.1.2 Artikel 1 lid 1 sub a onder 13 Wwft

Indien een advocaat, of degene die soortgelijke werkzaamheden verricht, optreedt in naam en voor rekening van een cliënt bij een financiële- of onroerende zaaktransactie, is hij of zij eveneens verplicht het cliëntenonderzoek en de meldingsplicht na te leven en kan de advocaat geen beroep doen op zijn verschoningsrecht.

Op grond van artikel 1 lid 1 sub m Wwft is een transactie een handeling of samenstel van handelingen van of ten behoeve van een cliënt waarvan de instelling ten behoeve van haar dienstverlening aan die cliënt heeft kennisgenomen. Passieve betrokkenheid, zoals wetenschap van de transactie activeert de meldingsplicht al.⁶¹

Uit de wettekst blijkt dat de advocaat niet alleen in naam, maar ook voor rekening van een cliënt moet optreden. Treedt de advocaat alleen voor rekening van een cliënt op of treedt de advocaat alleen in naam van een cliënt op, dan valt hij of zij niet onder het begrip 'instelling' als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub a onder 13 Wwft.

Tenslotte spreekt de wetgever enkel over een financiële transacties en onroerende zaaktransacties. De overige transacties vallen buiten het bereik van artikel 1 lid 1 sub a onder 13 Wwft.

De Orde van Advocaten (OvA) heeft voor de eigen beroepsgroep een handleiding⁶² en richtsnoeren⁶³ voor de naleving van de verplichtingen uit de Wwft opgesteld. Hieruit blijkt ook dat de advocaat indien de werkzaamheden beschreven staan in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 of 13 Wwft, verplicht is in bepaalde gevallen een cliëntenonderzoek te verrichten. Voor de overige werkzaamheden, niet genoemd in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft, van de advocaat geldt dat zij geen cliëntenonderzoek behoeven te verrichten en "een eventuele ongebruikelijke transactie niet gemeld mag worden".

4.1.3 Uitzonderingen

Echter geldt voor de advocaten een uitzondering op de verplichtingen van de Wwft die gelden voor een instelling. Op grond van artikel 1 lid 2 Wwft is de Wwft niet van toepassing op [...] de personen, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, onder 12 en 13, voor zover zij voor een cliënt werkzaamheden verrichten betreffende de bepaling van diens rechtspositie, diens vertegenwoordiging en verdediging in rechte, het geven van advies voor, tijdens en na een rechtsgeding of het geven van advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding.

In de praktijk blijkt dat de advocaten, in ieder geval de strafrechtadvocaten, in alle gevallen een beroep doen op artikel 1 lid 2 Wwft en diensgevolge niet aan de verplichtingen van artikel 3 lid 1 Wwft (cliëntenonderzoek) en artikel 16 lid 1 Wwft (meldingsplicht) hoeven te voldoen⁶⁴. Daarbij is door advocaten in de media geschreven dat de forensisch accountant beter de advocaat leidend kan laten zijn bij het forensisch onderzoek, zodat de forensisch accountant zich diensgevolge kan beroepen op het afgeleid verschoningsrecht.⁶⁵ Dit is op 1 maart 2013 door de minister van Veiligheid en Justitie, Opstelten, expliciet bevestigd in

⁶¹ Kamerstukken II, 2011-12, 33 238, nr. 3, p. 10

⁶² Nova, *Handleiding voor advocaten voor de naleving van de verplichtingen uit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)*, maart 2013, p. 6

⁶³ Nova, *Richtsnoeren voor advocaten voor de naleving van de verplichtingen uit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)*, maart 2013, 3.1.3/3

⁶⁴ Dit blijkt ook uit het interview d.d. 26 maart 2013 met mevr. mr. M. Bakker, werkzaam bij Ploum Lodder Princen als partner en advocaat op het rechtsgebied ondernemingsstrafrecht. Het interviewverslag is opgenomen in bijlage 6

⁶⁵ Onder andere Van Bavel deelt deze mening in de media: Van Bavel e.a., 'Maak advocaat leidend bij fraude', *Het Financieele Dagblad*, 4 februari 2013, p. 7

antwoord op de vragen gesteld door PvdA-lid Recourt: *"Indien de advocaat werkzaamheden verricht waarop voor hemzelf het verschoningsrecht van toepassing is, dan mag de forensisch accountant zich op het afgeleide verschoningsrecht beroepen en geldt geen meldplicht"*.⁶⁶ Om de verhouding te begrijpen tussen het (afgeleid) verschoningsrecht en de uitzondering van artikel 1 lid 2 Wvft zullen beide artikelen onderstaand uitgewerkt worden.

4.1.3.1 (Afgeleid) verschoningsrecht

Op grond van artikel 165 lid 1 Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (Rv) en artikel 213 lid 1 Wetboek van Strafvordering (Sv) is iedere opgeroepen of gedagvaarde getuige verplicht voor de rechter te verschijnen en een getuigenis af te geven. Op deze verplichting bestaan een aantal uitzonderingen. Voor dit onderzoek is van belang hetgeen geschreven is artikel 218 Sv betreffende het verschoningsrecht in een strafrechtelijk procedure, namelijk: *"Van het geven van getuigenis of van het beantwoorden van bepaalde vragen kunnen zich ook verschoonen zij die uit hoofde van hun stand, hun beroep of hun ambt tot geheimhouding verplicht zijn, doch alleen omtrent hetgeen waarvan de wetenschap aan hen als zoodanig is toevertrouwd"*. Een soortgelijk artikel betreffende het verschoningsrecht in een civiele procedure is opgenomen in artikel 165 lid 2 sub b Rv, namelijk: *"Van de verplichting getuigenis af te leggen kunnen zij zich verschoonen die tot geheimhouding verplicht zijn uit hoofde van hun ambt, beroep of betrekking omtrent hetgeen hun in die hoedanigheid is toevertrouwd"*. In de jurisprudentie en de literatuur wordt voor de uitleg van beide artikelen vaak dezelfde jurisprudentie als basis gebruikt.⁶⁷ Voor dit onderzoek naar het verschoningsrecht zal derhalve het strafrechtelijke - en civielrechtelijke verschoningsrecht samen behandeld worden.

Het algemene rechtsbeginsel dat de grondslag vormt voor een beroep op het professionele verschoningsrecht is dat: *"bij zodanig vertrouwenspersonen het maatschappelijk belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt, moet wijken voor het maatschappelijk belang dat een ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het besprokene om bijstand en advies tot hen moet kunnen wenden"*.⁶⁸

Uit literatuur en jurisprudentie blijkt dat de advocaat tot het klassieke kwartet van professionele of functionele verschoningsgerechtigden (hierna: 'professioneel verschonings-gerechtigde') behoort die zich van het afleggen van getuigenis kunnen verschoonen.⁶⁹ De forensisch accountant behoort niet tot de professioneel verschoningsgerechtigden. In de rechtspraak wordt aan de advocaat meestal een verschoningsrecht toegekend. Dit verschoningsrecht is echter geen absoluut recht, zodat er uitzonderlijke omstandigheden kunnen zijn waarbij het belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt prevaleert boven het verschoningsrecht.⁷⁰ Hiervan is bijvoorbeeld sprake

⁶⁶ *Handelingen II*, 2012-13, Vragen gesteld door de leden de Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden, nr. 1471

⁶⁷ E. Prakken e.a., *Handboek Verdediging*, Deventer, Kluwer 2009, p. 99 zegt hierover ook dat de rechtspraak ten aanzien van het verschoningsrecht in de verschillende rechtsgebieden algemene betekenis toekomt, waarbij hij verwijst naar tal van andere literatuur.

⁶⁸ Zie bijvoorbeeld HR 17 april 2012, *LJN* BV3426; HR 22 juni 1985, *LJN* AG4535; HR 1 maart 1985, *LJN* AC9066; 11 november 1977, *NJ* 1978, 399, m.nt WHH; HR 23 juni 1961, *NJ* 1964, 170; Rb Rotterdam, 25 juli 2008, *LJN* BG 3468; Rb 's-Gravenhage 3 september 2008, *LJN* BE9675; Rb Rotterdam 25 juli 2008, *LJN* BG3468 (verschoningsrecht van een notaris); Rb Amsterdam 17 juli 2011, *LJN* BR5020; Rb Groningen, 28 februari 2012, *LJN* BV7149; en Rb Rotterdam 17 oktober 2012, *LJN* BY1096.

⁶⁹ HR 27 april 2012, *LJN* BV3426; F.J. Fernhout, *Het verschoningsrecht van getuigen in civiele zaken*, Uitgeverij Gianni 2004, p. 9; M.G.M. Hoekendijk, *Zakboek Strafvordering voor de Hulpofficier van Justitie*, Alphen aan den Rijn, Kluwer 2011, p. 93 en E. Prakken e.a., *Handboek Verdediging*, Deventer, Kluwer 2009, p. 98; P.J.M. van Domburg, *Over de grenzen van het verschoningsrecht: een verhandeling over het functionele verschoningsrecht van art. 218 Sv en de relatie van dit artikel tot enkele dwangmiddelen (Studiereeks recherche deel 3)*, VUGA Uitgeverij B.V., 's-Gravenhage 1994, p. 73-74; Van Domburg verwijst in het boek *Over de grenzen van het verschoningsrecht* op pagina 117 onder nummer 130 naar U. Huber, 1768, p. 798

⁷⁰ HR 18 juni 2002, *LJN* AD5297 die in r.o. 5.4.3 verwijst naar: HR 1 maart 1985, *NJ* 1986, 173; HR 14 oktober 1986, *NJ* 1987, 490

bij verdenking van een ernstig strafbaar feit door de advocaat begaan, zoals het vormen van een crimineel samenwerkingsverband met cliënten.⁷¹

In de praktijk wordt SBV Forensics ingeschakeld, veelal op basis van een overeenkomst van opdracht (artikel 7:400 ev. BW) door advocaten om als deskundige een (financieel-economisch) onderzoek uit te voeren bij of ten behoeve van een cliënt. Voor het uitvoeren van een dergelijk onderzoek zullen de medewerkers van SBV Forensics beschikken over gegevens en stukken waarop de geheimhouding en het verschoningsrecht van de advocaat van toepassing is. De medewerkers van SBV Forensics hebben een wettelijke en contractuele geheimhoudingsplicht⁷², doch aan hen is geen zelfstandig (professioneel) verschoningsrecht op een wettelijke grond of op basis van de jurisprudentie toegekend. De vraag is vervolgens of de medewerkers zich op het van de advocaat afgeleide verschoningsrecht kunnen beroepen. De medewerker van SBV Forensics moet, indien hij of zij worden opgeroepen, in rechte getuigen. Op deze wijze zou men kunnen voorbij gaan aan het verschoningsrecht van de advocaat en zou een cliënt zich niet meer vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het aan de advocaat toevertrouwde tot hem of haar kunnen wenden, althans zou er voor de advocaat geen mogelijkheid zijn een assistent of een deskundige in te schakelen. De Hoge Raad heeft ook geconstateerd dat de advocaat voor de uitoefening van zijn taak in voorkomende gevallen ook een niet aan zijn kantoor verbonden deskundige nodig heeft, die beschikt over kennis welke de advocaat zelf niet heeft. Deze deskundige zal in de uitvoering van zijn opdracht veelal *"kennis nemen van bepaalde gegevens en stukken ten aanzien waarvan de plicht tot geheimhouding voor de advocaat geldt"*. Dit kan zijn door verstrekking van de gegevens en stukken door de advocaat aan de deskundige, maar de deskundige kan ook kennis nemen van de stukken door eigen onderzoek.⁷³ In geval van kennisneming van deze stukken *"is uitbreiding van geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht geboden"*.⁷⁴ Dit wordt ook wel het afgeleid verschoningsrecht genoemd: *"het recht van degene die een noodzakelijke hulppositie ten opzichte van de eigenlijke geheimhouder bekleedt, om zich op dezelfde geheimhoudingsverplichting te beroepen; zou zijn zwijgrecht niet worden erkend, dan zou het zwijgrecht van de eigenlijke geheimhouder in belangrijke mate illusoir zijn."*⁷⁵

Bij SBV Forensics kan men zich op basis van het afgeleid verschoningsrecht verzetten tegen inbeslagneming van brieven en stukken die onder het afgeleid verschoningsrecht vallen. *"Daarbij maakt het geen verschil of bedoelde gegevens aan de deskundige mondeling, dan wel schriftelijk door de advocaat zijn verstrekt en of hij ten kantore van de advocaat kennisneemt van de inhoud van bedoelde stukken dan wel deze stukken verkrijgt doordat de advocaat hem die ter hand stelt of laat stellen"*.⁷⁶ De Hoge Raad maakt echter wel een uitzondering op de reikwijdte van het (afgeleid) verschoningsrecht voor zover het brieven en geschriften betreft welke kunnen gelden als 'corpora et instrumenta delicti'

⁷¹ Zie bijvoorbeeld HR 14 juni 2005, LJV AT4418; HR 18 juni 2002, LJV AD5297 en HR 30 november 1999, LJV ZD7280

⁷² De wettelijke geheimhoudingsplicht is voor de bij SBV Forensics werkzame accountants gebaseerd op de Wet Toezicht accountantsorganisaties (Wta) en voor de overige medewerkers, geen accountant zijnde, gebaseerd op Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus (WPBR). De contractuele geheimhoudingsplicht is omschreven in de algemene voorwaarden van SBV Forensics die bij de opdrachtbevestiging zijn gevoegd. (Zie bijlage 9)

⁷³ Zie bijvoorbeeld: HR 12 februari 2012, LJV AD 4402, m.nt. Y. Buruma; HR 29 maart 1994, LJV ZC9693. Ook de volgende jurisprudentie en literatuur is in dit verband van belang: HR 27 april 2012, LJV BV3426 met betrekking tot de omvang van het afgeleide verschoningsrecht van een administratiekantoor aan wie de administratie van een geheimhouder is toevertrouwd. De conclusie bij dit arrest verwijst ook naar de volgende relevante literatuur: Handboek Beroepsgeheim en verschoningsrecht, p.14; Barmiento en Van der Vegt, a.w., p. 61 e.v.; Fernhout, a.w., p. 140 e.v.; Het voorbeeld in ontleend aan HR 29 maart 1994, LJV ZC9693 (NJ 1994, 552) dat over de registeraccountant handelde. Zie voort HR 12 februari 20021, LJV AD442 (NJ 2002, 440); en Fernhout, a.w., p. 144 en noot 450.

⁷⁴ HR 29 maart 1994, LJV ZC9693 m.nt. A.C 't Hart en HR 12 februari 2012, LJV AD 4402, m.nt. Y. Buruma

⁷⁵ Rb Groningen 28 februari 2012, LJV BV7149. Reed in 1927 heeft de Hoge Raad het afgeleid verschoningsrecht al aanvaard: HR 30 november 1927, NJ 1928, 265. Zie HR 29 maart 1994, LJV ZC9693 voor het afgeleid verschoningsrecht van de accountant.

⁷⁶ HR 29 maart 1994, LJV ZC9693 m.nt. A.C 't Hart r.o. 4.7 en HR 12 februari 2012, LJV AD 4402, m.nt. Y. Buruma, r.o. 3.4

oftewel voorwerp van het strafbare feit uitmaken of tot het begaan daarvan gediend hebben.⁷⁷

Uit de jurisprudentie blijkt het afgeleid verschoningsrecht ook rust op de rapporten door SBV Forensics opgesteld, voor zover gebaseerd op de onder het verschoningsrecht van de advocaat vallende informatie: *"het oordeel van de rechtbank dat het afgeleide verschoningsrecht illusoir zou zijn indien het zich niet zou uitstrekken tot de adviezen die de deskundige aan de advocaat heeft uitgebracht op basis van de hem door de advocaat verstrekte vertrouwelijke gegevens, is juist"*.⁷⁸

Uit de jurisprudentie blijkt dat de rechter een beroep op het verschoningsrecht slechts marginaal toetst.⁷⁹ Het is vaste jurisprudentie dat het aan de professioneel verschoningsgerechtigde zelf is om te bepalen of hetgeen aan hem is meegedeeld onder het verschoningsrecht valt.⁸⁰ Advocaat Robert Hein Broekhuijsen spreekt over *"de slager die zijn eigen vlees keurt"*, wanneer hij het heeft over het feit dat een advocaat zelf bepaalt wat wel en niet onder zijn verschoningsrecht valt.⁸¹ Uit de Handleiding voor advocaten ter waarborging van de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht bij extern onderzoek blijkt dat de Deken inschakelt kan worden bij toetsing of materiaal onder het verschoningsrecht valt.⁸² Bij SBV Forensics wordt het dossier ter uitvoering van een deskundigenonderzoek in opdracht van de advocaat, intern aangeduid als "advocatendossier" met daarbij vermelding van de naam van de betreffende advocaat. Hetzelfde geldt voor de e-mailcorrespondentie tussen SBV Forensics en de opdrachtgevende advocaat. Indien hierop het verschoningsrecht van toepassing is, zijn in de onderwerpregel de woorden 'legal privilege' opgenomen. Uit de verschillende jurisprudentie en literatuur blijkt dat het niet aan de medewerker van SBV Forensics is om te oordelen of gegevens en stukken object van het afgeleid verschoningsrecht uitmaken, maar dat deze beoordeling in beginsel toekomt aan de opdrachtgevende advocaat.⁸³ Bij SBV Forensics geldt een interne, mondelinge instructie dat in geval van een (dreigende) inbeslagneming of bevel tot uitlevering van het onderzoeksdossier dient onverwijld met de advocaat in contact te worden getreden. Dit is echter nog niet in schriftelijk in het handboek verwoord.

Tenslotte is de omvang van het verschoningsrecht in de wetgeving, jurisprudentie en literatuur ruim gedefinieerd of geaccepteerd. Zolang de werkzaamheden behoren tot de normale uitoefening van de functie van advocaat, is het aan de advocaat om te oordelen of het verschoningsrecht hierop van toepassing is.⁸⁴ Met betrekking tot het afgeleid verschoningsrecht is het eveneens aan de advocaat om te oordelen of de gegevens onder zijn verschoningsrecht vallen. De omvang van het professionele verschoningsrecht, en daardoor ook het hiervan afgeleide verschoningsrecht, staat momenteel ter discussie.⁸⁵ Zo

⁷⁷ HR 22 november 1991 LJV ZC0422 m.nt. E.A. Alkema en Th.W. van Veen en de conclusie bij dit arrest van A-G mr. Biegman-Hartogh

⁷⁸ HR 12 februari 2012, LJV AD 4402, m.nt. Y. Buruma r.o. 3.5 en 3.6

⁷⁹ Rb Zwolle 10 augustus 2006, LJV AZ9400

⁸⁰ Rb Amsterdam 27 juli 2011, LJV BR5020. Zij verwijst hierin naar de volgende arresten van de Hoge Raad: HR 9 augustus 2002, LJV AE6324 en HR 29 juni 2005, LJV AE5070. HR 27 april 2012, LJV BV3426. In de conclusie bij dit arrest wordt verwezen naar de volgende arresten van de Hoge Raad: HR 25 september 1992, LJV ZC0690 en HR 18 december 1998, LJV ZC2808

⁸¹ Vasco van der Boon, 'Verschoningsrecht. Advocaten zijn nu net als slagers die hun eigen vlees keuren', *Het Financieele Dagblad*, 22 mei 2013, p. 4

⁸² Algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten, 'Handleiding voor advocaten ter waarborging van de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht bij extern onderzoek', maart 2013

⁸³ Zie bijvoorbeeld HR 29 maart 1994, LJV ZC9693; HR 12 februari 2012, LJV AD 4402, m.nt. Y. Buruma r.o. 3.6 en F.J. Fernhout, *Het verschoningsrecht van getuigen in civiele zaken*, Uitgeverij Gianni 2004, p. 189

⁸⁴ Zie bijvoorbeeld: HR 1 maart 1985, LJV AC9066; E. Prakken e.a., 'Handboek Verdediging', Deventer, Kluwer 2009, p. 109, 112; P.J.M. van Domburg, 'Over de grenzen van het verschoningsrecht. Een verhandeling over het functionele verschoningsrecht van art. 218 Sv en de relatie van dit artikel tot enkele dwangmiddelen (Studiereeks recherche deel 3)', VUGA Uitgeverij B.V., 's-Gravenhage 1994, p. 29-30; en J.B.M. Vranken, 'Het professionele (functionele) verschoningsrecht, Handelingen NJV 1986 I, Zwolle 1986, p. 117; HR 1 maart 1985, LJV AC9066

⁸⁵ Zie bijvoorbeeld Robbert-Jan Boswijk, 'Geheimhoudingsplicht van advocaat ligt onder vuur', *Het Financieele Dagblad*, 9 maart 2013, p. 31; Adv.bl. 7 juni 2012, 'Intussen op het binnenhof... gaat Opstellen witte-boordencriminelen nog

noemt fraude-officier Josien Mooijen het verschoningsrecht van de advocaat een verkoopargument voor advocaten.⁸⁶ Zij wijst er in dit artikel tevens op dat andere landen, zoals de VS, Duitsland en Zwitserland, belangrijke uitzonderingen kennen op het verschoningsrecht, bijvoorbeeld in het geval van fraude. Het gaat echter de reikwijdte van dit onderzoek te buiten om uitvoerig in te gaan op de wetwijziging met betrekking tot het verschoningsrecht. Uit praktijkonderzoek⁸⁷ blijkt dat de advocatuur een wetwijziging met betrekking tot de inperking van het verschoningsrecht in de toekomst wel verwacht, en dan vooral gericht op de werkzaamheden die niet uitsluitend door de advocatuur kunnen worden verricht. De toekomst zal uitwijzen of een dergelijke verandering inderdaad zal geschieden, dan wel dat het verschoningsrecht in de huidige vorm zal blijven bestaan.

4.1.3.2 Uitzondering op Wwft-verplichtingen

Indien de werkzaamheden van de advocaat vallen onder het instellingsbegrip van artikel 1 lid 1 sub a onderdeel 12 en 13 Wwft, doorbreekt dit de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht van de advocaat. Dientengevolge geldt dit ook voor het van de advocaat afgeleide verschoningsrecht voor de forensisch accountant. Zoals eerder omschreven geeft artikel 1 lid 2 Wwft een uitzondering aan onder andere de advocaat om zich te kunnen onthouden van het doen van de verplichting tot het verrichten van een cliëntenonderzoek (artikel 3 lid 1 Wwft) en de verplichting tot het melden van een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie (artikel 16 lid 1 Wwft).⁸⁸ De advocaat kan alleen een beroep doen op deze uitzondering in de gevallen dat hij of zij werkzaamheden verricht betreffende:

- de bepaling van de rechtspositie van een cliënt;
- de vertegenwoordiging en verdediging van een cliënt in rechte;
- het geven van advies voor, tijdens of na een rechtsgeding; of
- het geven van advies betreffende het instellen of vermijden van een rechtsgeding.

Dit zijn, zo blijkt ook uit het interview met mevrouw M. Bakker, de kernactiviteiten van de advocaat.⁸⁹

De gevallen waarbij SBV Forensics door de advocaat wordt geëngageerd, hebben veelal betrekking op de werkzaamheden van de advocaat die in artikel 1 lid 2 Wwft uitgezonderd worden van de verplichting tot het verrichten van een cliëntenonderzoek dan wel de verplichting tot het melden van een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie. Onder forensisch kan namelijk worden verstaan: "*gerechtelijk, ten behoeve van de (civiel-, bestuurs- of strafrechtelijke) rechtspleging*".⁹⁰ In de praktijk blijkt dat de werkzaamheden die de medewerkers van SBV Forensics verrichten nagenoeg altijd werkzaamheden zijn betreffende de uitzondering genoemd in artikel 1 lid 2 Wwft. Deze uitzondering geldt echter in beginsel niet voor de forensisch accountant. Zou de forensisch accountant dan nooit een beroep kunnen doen op de uitzondering op de cliëntenonderzoeksverplichting en de meldingsverplichting van verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transacties? Om dit te

strenger aanpakken', p. 4; R. van der Hoeven, 'Advies van de Adviescommissie Strafrecht inzake Het consultatiewetsvoorstel tot wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten (Wijzigingswet financiële markten 2012 deel II)', 9 september 2010; R. van der Hoeven, 'Preadvies van de Adviescommissie Strafrecht inzake Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de Economische delicten met het oog op het vergroten van de mogelijkheden tot opsporing, vervolging, alsmede het voorkomen van financieel-economische criminaliteit (Wetsvoorstel verruiming mogelijkheden bestrijding financieel-economische criminaliteit)', 24 juli 2012; Brief van F.W.H. van den Emster, voorzitter van de Raad van de Rechtspraak aan de Minister van Veiligheid en Justitie, I.W. Opstelten, 'Advies concept-wetsvoorstel verruiming mogelijkheden bestrijding financieel-economische criminaliteit', 9 augustus 2012.

⁸⁶ Josien Mooijen, 'David en Goliath: zin en onzin van het verschoningsrecht in de commerciële praktijk', *Het Financieel Dagblad*, 18 mei 2013, p. 6

⁸⁷ Hierbij wordt gedoeld op het interview d.d. 26 maart 2013 met mevr. mr. M. Bakker werkzaam bij Ploum Lodder Princen als partner en advocaat op het rechtsgebied ondernemingsstrafrecht (Bijlage 6)

⁸⁸ De verhouding tussen de geheimhoudingsplicht, het verschoningsrecht, de Wwft-verplichtingen en de uitzondering op de Wwft-verplichting met betrekking tot de advocaat is schematisch weergegeven in bijlage 3

⁸⁹ Hierbij wordt gedoeld op het interview d.d. 26 maart 2013 met mevr. mr. M. Bakker werkzaam bij Ploum Lodder Princen als partner en advocaat op het rechtsgebied ondernemingsstrafrecht (Bijlage 6)

⁹⁰ C.D. Schaap, 'De private forensisch fraudedeskundige. Een feitelijke en juridische positionering.', Wolf Legal Publishers, Nijmegen 2006, p. 15. Zie ook A.P.A. Broeders, 'Op zoek naar de bron: over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs, Kluwer, Deventer 2003, p. 5 en The Forensic Science Society, www.forensic-science-society.org.uk

kunnen beantwoorden zal het doel van artikel 1 lid 2 Wwft, welke werkzaamheden begrepen worden onder artikel 1 lid 2 Wwft en de reikwijdte van artikel 1 lid 2 Wwft onderzocht moeten worden.

Uit de MvT op de samenvoeging van de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties (Wet MOT) en de Wet identificatie bij dienstverlening (Wid)⁹¹ blijkt dat dit tweede lid opgenomen is om *'zeker te stellen dat op zorgvuldige wijze rekening wordt gehouden met de vertrouwenspositie die deze instellingen in het maatschappelijk verkeer innemen'*. Uit deze zinsnede en de zinsnede *'tegen de achtergrond van de bestaande geheimhoudingsbepalingen'* elders in deze MvT blijkt dat dit artikel gebaseerd is op het algemene verschoningsrecht van de artikelen 165 lid 2 sub b Rv en 218 Sv. Echter zal, mijns inziens, altijd rekening gehouden moeten worden met de beginsel van *'lex specialis derogat lex generalis'*. Dit houdt in dat de regels van Wwft voorgaan en inbreuk maken op de algemene regels van de artikelen 165 lid 2 sub b Rv en artikel 218 Sv. De geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht worden in beginsel door artikel 1 lid 1 Wwft doorbroken. Echter vormt artikel 1 lid 2 weer een uitzondering op deze doorbreking. Deze samenhang is schematisch weergegeven in bijlage 3. Hierna worden de verschillende uitzonderingsgronden voor de advocaat op grond van artikel 1 lid 2 Wwft afzonderlijk behandeld worden. Hierbij dient opgemerkt te worden dat dit tweede lid van artikel 1 Wwft volgens minister Opstelten restrictief uitgelegd moet worden.⁹²

Werkzaamheden betreffende de bepaling van de rechtspositie van een cliënt

Uit de MvT⁹³ blijkt dat de wetgever hiermee heeft bedoeld dat er gelegenheid moet worden geboden om vast te stellen welke dienstverlening van een advocaat wordt verlangd, zodat de advocaat kan bepalen of de dienstverlening wordt verzocht in verband met enig rechtsgeding, of niet. Om dit adequaat vast te kunnen stellen en te waarborgen dat een cliënt alle relevante informatie naar voren kan brengen dient *'het verkennend gesprek onder alle omstandigheden in vertrouwelijkheid plaats te vinden'*. Als naderhand duidelijk wordt dat de werkzaamheden geen verband houden met enig rechtsgeding, zal de advocaat zijn werkzaamheden moeten opschorten totdat er een cliëntenonderzoek heeft plaatsgevonden.

Werkzaamheden betreffende de vertegenwoordiging en verdediging van een cliënt in rechte

Van Dale⁹⁴ geeft als omschrijving van vertegenwoordigen: *"optreden, handelen voor en in naam van een ander die daartoe opdracht of machtiging verleend heeft"* en als omschrijving van verdedigen: *"voor een gerecht optreden om iemands belangen te behartigen, pleiten voor iemand, en met betrekking tot een persoon: voor zijn goed opkomen, hem trachten te rechtvaardigen"*. In rechte betekent dat de vertegenwoordiging en verdediging betrekking moet hebben op een rechtsgeding. Alle werkzaamheden die worden verricht door de advocaat en die betrekking hebben op het vertegenwoordigen en verdedigen van een cliënt in een rechtsgeding, vallen dus onder de uitzondering van artikel 1 lid 2 Wwft.

Werkzaamheden betreffende het geven van advies voor, tijdens of na een rechtsgeding

De wetgever heeft alle advieswerkzaamheden aan een cliënt, ongeacht of deze voor, tijdens of na een rechtsgeding plaatsvinden, willen uitzonderen van de Wwft verplichtingen. Onder rechtsgeding moet volgens het Juridische Woordenboek⁹⁵ worden verstaan: *'het voorleggen van een conflict ter beslechting aan een rechter'*. In dit artikel wordt, hetgeen

⁹¹ Kamerstukken II, 2007-08, 31 238, nr. 3, p. 15

⁹² *Handelingen II*, 2012-13, nr. 1471. Hij baseert deze uitspraak op de wetsgeschiedenis: *Kamerstukken I*, 2007-08, nr. 31 237 en 31 238C (MvA) en *Kamerstukken I*, 2007-08, 31 237 en 31 238E (nadere MvA).

⁹³ Kamerstukken II, 2007-08, 31 238, nr. 3, p. 16

⁹⁴ Van Dale e.a., *Het grote woordenboek der Nederlandse taal*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie 1999 (13^e herziene uitgave)

⁹⁵ F.J. van Eeckhoutte, *Lycaeus Juridisch woordenboek Nederlands recht*, < <http://www.juridischwoordenboek.nl/>>

het BFT ook bevestigde in het interview⁹⁶, alleen bedoeld op de advieswerkzaamheden die betrekking hebben op een aanhangig rechtsgeding, of een rechtsgeding waarvan met grote zekerheid gesteld kan worden dat deze er zal komen. Alle advieswerkzaamheden die geen betrekking hebben op een rechtsgeding, maar die wel vallen onder de werkzaamheden genoemd in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft, vallen dus wel onder de werking van de Wwft.

Werkzaamheden betreffende het geven van advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding

De laatste uitzonderingsgrond is een duidelijke grond. Alle advieswerkzaamheden voor een cliënt die betrekking hebben op het instellen of vermijden van een rechtsgeding heeft de wetgever willen uitzonderen van de Wwft verplichtingen.

De stelling van een strafrechtadvocaat uit de praktijk, dat de meeste werkzaamheden, in ieder geval voor een strafrechtadvocaat, onder de uitzondering van artikel 1 lid 2 Wwft vallen, is mijns inziens een juiste stelling. Voor een civielrechtelijke advocaat kan dit anders liggen. De strafrechtadvocaat wordt veelal door een verdachte ingeschakeld om hem of haar te vertegenwoordigen in rechte, dan wel van advies te voorzien voor, tijdens en na een rechtsgeding. In de civiele praktijk komt het vaker voor dat een cliënt advies verzoekt, zonder dat er een rechtsgeding aanhangig is of zal worden. Uit onderzoek in de praktijk blijkt dat de advocaten al gauw vermelden dat zij vallen onder de uitzondering van de Wwft. Zij vergeten hierbij vaak dat het bij de uitgezonderde 'advieswerkzaamheden voor, tijdens of na een rechtsgeding' dient te gaan om advieswerkzaamheden die uitsluitend betrekking hebben op het aanhangige rechtsgeding, of het rechtsgeding waarvan men met zekerheid kan stellen dat deze er zal komen. De overige advieswerkzaamheden met betrekking tot de werkzaamheden omschreven in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft, vallen niet onder de uitzondering van artikel 1 lid 2 Wwft. Op deze werkzaamheden is de Wwft onverkort van toepassing, met al de verplichtingen van dien. Dit vloeit voort uit de restrictieve interpretatie die aan artikel 1 lid 2 Wwft dient te worden gegeven.

Naast het feit dat de meeste werkzaamheden van de advocaat onder de uitzondering van artikel 1 lid 2 Wwft vallen, is het zo dat pas naar de uitzondering van artikel 1 lid 2 Wwft gekeken hoeft te worden, indien de advocaat werkzaamheden verricht die omschreven zijn in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 onderdeel a t/m f dan wel onder 13 Wwft. Door de regels voor de advocaten op deze wijze op te stellen, zullen strafrechtadvocaten bij uitzondering toekomen aan de verplichtingen van de Wwft. De wetgever heeft de beroeps- en bedrijfsmatige werkzaamheden van de advocaat, die in beginsel dienen te voldoen aan de verplichtingen van de Wwft, beperkt tot een zevental werkzaamheden. Hierdoor laat de wetgever bepaalde werkzaamheden waar de kans op kennisname van verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transacties reëel is, buiten het bereik van de Wwft. Zo kan men bijvoorbeeld in een strafrechtelijk proces met crimineel geld betalen, zonder dat de advocaat, wettelijk gezien, een cliëntenonderzoek hoeft te verrichten dan wel een meldingsplicht heeft. Ten aanzien van de advocaten werkzaam in de civiele praktijk, geldt dat zij eerder onder de reikwijdte van de Wwft vallen. Uit het interview met het BFT bleek echter dat advocaten zelden melding maken van een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie.⁹⁷

Voor SBV Forensics, die voor haar bedrijfsactiviteiten onder de regeling voor de forensisch accountants valt, geldt dat zij, indien zij werkzaamheden verricht in opdracht van een advocaat, waar het verschoningsrecht van de advocaat op van toepassing is, voor deze werkzaamheden een van de advocaat afgeleid verschoningsrecht heeft. Dit is op 1 maart

⁹⁶ Hierbij wordt verwezen naar het interview d.d. 10 april 2013, met de heer mr. D.S. Kolkman en de heer drs. F. Knook RA werkzaam bij het Bureau Financieel Toezicht, zie bijlage 8

⁹⁷ Hierbij wordt bedoeld op het interview d.d. 10 april 2013, met de heer mr. D.S. Kolkman en de heer drs. F. Knook RA werkzaam bij het Bureau Financieel Toezicht, zie bijlage 8

2013 door de minister van Veiligheid en Justitie, Opstelten, expliciet bevestigd in antwoord op de vragen gesteld door PvdA-lid Recourt: *"Indien de advocaat werkzaamheden verricht waarop voor hemzelf het verschoningsrecht van toepassing is, dan mag de forensisch accountant zich op het afgeleide verschoningsrecht beroepen en geldt geen meldplicht"*.⁹⁸ Deze Kamervragen waren een reactie op een krantenartikel uit Het Financieele Dagblad d.d. 4 februari 2013⁹⁹ waarin de schrijver adviseerde om forensisch onderzoek altijd via de advocaat te laten verlopen. Dit omdat de forensisch accountant dan een afgeleid verschoningsrecht zou hebben. Echter, zo reageert ook de Minister van Veiligheid en Justitie hierop, mag het niet zo zijn dat door het inschakelen van een advocaat het toezicht en de meldplicht illusoir gemaakt worden. Dit wordt ook wel misbruik van het verschoningsrecht genoemd. Te allen tijde moet toegelicht kunnen worden wat de rol en de functie van de advocaat is indien een forensisch onderzoek via de advocaat als opdrachtgever verloopt.

Onder andere in reactie op dit krantenartikel uit Het Financieele Dagblad van Boswijk en Van Bavel, reageert fraude-officier Josien Mooijen met de stelling dat het verschoningsrecht op deze wijze niet bedoeld is, maar dat het zo als een verkoopargument van advocaten geldt. *"In het overgrote deel van de zakelijke praktijk wordt niets anders beschermd dan de portemonnee van de cliënt. Het gaat niet om het hogere goed van hulp in geestelijke of lichamelijke nood zonder vrees dat je wordt opgepakt. Het gaat ook niet om een gevecht tegen een hogere macht waardoor het individu in de knel komt. Het gaat om het optimaliseren van de lusten van de rechtsstaat en het minimaliseren van de lasten daarvan."*¹⁰⁰

Uit onderzoek blijkt dat in de advocatuur de opvatting heerst zoals Van Bavel en Boswijk deze ook in eerder genoemde krantenartikel hebben beschreven.¹⁰¹ De advocaten adviseren om het forensisch onderzoek te laten verlopen via een advocaat als opdrachtgever. Zodoende valt de forensisch accountant onder het afgeleid verschoningsrecht van de advocaat. Uit het interview met het BFT¹⁰² blijkt dat zij zich bewust is van deze opvatting. Het BFT stelt echter dat duidelijk moet blijken dat de advocaat niet tussen de forensisch accountant en zijn cliënt is geschoven, zodat de forensisch accountant een beroep kan doen op het afgeleid verschoningsrecht van de advocaat. Uit zowel de opdrachtbevestiging tussen de advocaat en haar cliënt als de opdrachtbevestiging tussen de forensisch accountant en de advocaat moet de functie van de advocaat duidelijk blijken. In theorie klinkt dit aannemelijk, echter is het mijns inziens in de praktijk nagenoeg onmogelijk om dit te handhaven. Een opdrachtbevestiging maakt deel uit van het dossier. De advocaat als opdrachtgever zal zich beroepen op zijn of haar verschoningsrecht. Een forensisch accountant beroept zich op zijn of haar afgeleid verschoningsrecht. Naar mijn mening is het voor het BFT dientengevolge nagenoeg onmogelijk misbruik van het verschoningsrecht tegen te gaan op basis van de opdrachtbevestiging.

⁹⁸ *Handelingen II*, 2012-13, Vragen gesteld door de leden de Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden, nr. 1471

⁹⁹ Cees van Bavel e.a., 'Maak advocaat leidend bij fraude', *Het Financieele Dagblad*, 4 februari 2013, p. 7

¹⁰⁰ Josien Mooijen, 'David en Goliath: zin en onzin van het verschoningsrecht in de commerciële praktijk', *Het Financieele Dagblad*, 18 mei 2013, p. 6

¹⁰¹ Dit bleek ook uit het gesprek met mevr. mr. M. Bakker, werkzaam bij Ploum Lodder Princen als partner en advocaat op het rechtsgebied ondernemingsstrafrecht (zie bijlage 6), die adviseerde om een cliënt die bij SBV Forensics aanklopt met de vraag om advies, te verwijzen naar een advocaat en te wijzen op de consequenties die dit met zich mee kan brengen als het forensisch onderzoek niet via een advocaat als opdrachtgever voor SBV Forensics verloopt. Zij doelde hier met name op het afgeleide verschoningsrecht. Zie ook het gesprek met de heer mr. C.J. van Bavel en de heer mr. R.J. Boswijk, wat weergegeven is in bijlage 7.

¹⁰² Hierbij wordt verwezen naar het interview d.d. 10 april 2013, met de heer mr. D.S. Kolkman en de heer drs. F. Knook RA werkzaam bij het Bureau Financieel Toezicht, zie bijlage 8

4.1.4 Tussentijdse conclusie

Concluderend kan gesteld worden dat de forensisch accountant voor werkzaamheden die hij of zij verricht in opdracht van een advocaat onder het van de advocaat afgeleide verschoningsrecht, kan vallen. Aanbevolen wordt om niet altijd te trachten 'een advocaat leidend te maken bij fraude' hetgeen de advocatuur oproept. De forensisch accountant dient altijd te waken voor misbruik van het verschoningsrecht. Daarnaast dient de Wwft om het witwassen van geld tegen te gaan. Er bestaat naar mijn mening voor geen enkele instelling een reden om niet te willen meewerken aan het tegen gaan van witwassen, tenzij de instelling hiervan zelf nadelige (strafrechtelijke) gevolgen kan ondervinden.

Dus, indien een advocaat opdrachtgever is, is het afgeleid verschoningsrecht voor de forensisch accountant van toepassing. Indien de opdracht echter direct van een klant afkomstig is zonder tussenkomst van een advocaat, is de forensisch accountant verplicht op grond van artikel 3 lid 1 Wwft een cliëntenonderzoek uit te voeren en op grond van artikel 16 lid 1 Wwft een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie onverwijld bij de FIU te melden.

4.2 Curatoren

Tot de opdrachtgevers van SBV Forensics behoren, naast advocaten, ook faillissementscuratoren. Volgens Van Dale is een curator in een faillissement: *"door de rechtbank, bij het vonnis van faillietverklaring, benoemde persoon die, onder toezicht van de rechter-commissaris, belast is met het beheer en de vereffening van de failliete boedel (meestal een advocaat en procureur)"*.¹⁰³ In de praktijk is een curator meestal een advocaat. Echter treedt een faillissementscurator op in de functie van curator en niet als advocaat. Een curator moet zich dan ook aan andere regels houden dan een advocaat.

4.2.1 De faillissementscurator

Op grond van artikel 14 lid 1 Faillissementswet (Fw) bestaat de inhoud van het vonnis van faillietverklaring in ieder geval uit *"de benoeming van een der leden van de rechtbank tot rechter-commissaris in het faillissement, en de aanstelling van een of meer curators"*. Uit artikel 68 lid 1 Fw blijkt dat de curator is belast met het beheer en de vereffening van de failliete boedel. Op grond van artikel 64 Fw is de rechter-commissaris belast met het toezicht op het beheer en de vereffening van de boedel. De curator wordt dus benoemd door de rechtbank en staat onder toezicht van de rechter-commissaris.

4.2.2 Onderzoek SBV Forensics

Indien een curator zich tot SBV Forensics wendt, om SBV Forensics een onderzoek uit te laten voeren, behelst dit meestal een faillissementsonderzoek. Hiermee wordt bedoeld een onderzoek naar de taakvervulling van het bestuur van de gefailleerde vennootschap. Op grond van artikel 2:138 lid 1 BW voor de gefailleerde naamloze vennootschap (NV) en artikel 2:248 lid 1 BW voor de besloten vennootschap (BV) is *"iedere bestuurder jegens de boedel hoofdelijk aansprakelijk voor het bedrag van de schulden voor zover deze niet door vereffening van de overige baten kunnen worden voldaan, indien het bestuur zijn taak kennelijk onbehoorlijk heeft vervuld en aannemelijk is dat dit een belangrijke oorzaak is van het faillissement"*. De artikelen 2:138 lid 2 en artikel 2:248 lid 2 BW helpen de curator in de bewijslast. Zo is in dit tweede lid een onweerlegbaar vermoeden geformuleerd dat, wanneer het bestuur niet heeft voldaan aan de boekhoudverplichting (artikel 2:10 BW) of de verplichting tot tijdige publicatie van de jaarrekening (art 2:394 BW), het bestuur van de failliete vennootschap zijn taak onbehoorlijk heeft vervuld. Deze onbehoorlijke taakvervulling wordt daarbij (weerlegbaar) vermoed een belangrijke oorzaak van het faillissement te zijn. De onderzoeken die SBV Forensics verricht in opdracht van de curator behelzen meestal een onderzoek of de failliete vennootschap voldaan heeft aan de

¹⁰³ Van Dale e.a., *Het grote woordenboek der Nederlandse taal*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie 1999 (13^e herziene uitgave)

boekhoudverplichting van artikel 2:10 BW. De INSOLAD praktijkregels voor curatoren vermelden dat een curator over mag gaan tot het aansprakelijk stellen van de voormalig bestuurder voor het tekort van de boedel, als de curator ervan overtuigd is dat de bestuurder ook werkelijk aansprakelijk is doordat hij niet heeft voldaan aan de boekhoudverplichting van artikel 2:10 BW of de deponeringsverplichting van artikel 2:394 BW.¹⁰⁴

Daarnaast komt het voor dat SBV Forensics de opdracht krijgt van de curator om onderzoek te verrichten met betrekking tot de actio pauliana uit artikel 3:45 BW of de faillissementspauliana uit artikel 42 FW. Mogelijke onderzoeken zijn¹⁰⁵:

- Aangegane onverantwoorde verplichtingen kort voor het faillissement;
- Paulianeuze transacties;
- Gepleegde (strafbare) feiten die verband houden met het (aanstaande) faillissement.

4.2.3 Curator en de Wwft

De curator, anders dan de advocaat, wordt niet aangemerkt als een instelling in de zin van artikel 1 lid 1 sub a Wwft. De curator heeft diensentgevolge, in tegenstelling tot de advocaat, niet de verplichting tot het verrichten van een cliëntenonderzoek (artikel 3 lid 1 Wwft). Ook hoeft de curator geen melding te maken van een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie (artikel 16 lid 1 Wwft). Zoals eerder opgemerkt heeft de forensisch accountant deze verplichtingen wel. Dit blijkt ook uit de FATF-aanbevelingen waarbij onder werkzaamheden van de accountant onder andere wordt verstaan werkzaamheden voor curatoren, bewindsvoerders en andere aan faillissement aanverwante diensten.¹⁰⁶ Hieruit blijkt nogmaals duidelijk dat de werkzaamheden van een accountant die hij of zij verricht voor een curator, aangemerkt worden als werkzaamheden die vallen onder het begrip 'instelling' in de zin van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft.

Ten aanzien van de opdrachten van curatoren heeft de wetgever geen uitzonderingspositie dan wel verschoningsrecht willen creëren voor de forensisch accountant. Het gevolg is dat de melding van een ongebruikelijke transactie niet door de curator gedaan mag worden, maar vervolgens wel door de forensisch accountant dient te geschieden.

Uit het advies van de Strafrechtcommissie in 2010¹⁰⁷, blijkt dat er sprake van is geweest om het fenomeen van de bijzondere melder in de Wwft te introduceren. Onder de bijzondere melder zouden de faillissementscurator en de taxateur van registergoederen in ieder geval begrepen worden. Echter is dit niet doorgevoerd met de wijziging van de Wwft per 1 januari 2013. De reden waarom deze bijzondere melder niet geïntroduceerd is in de Wwft, is niet duidelijk. Het BFT merkt ten deze aanzien op dat de curator is uitgezonderd van de Wwft-verplichtingen omdat hij of zij onder toezicht van de rechter-commissaris staat. Dubbel toezicht, waarmee eveneens het toezicht van een toezichthouder zoals het BFT wordt verstaan, wordt niet noodzakelijk geacht.¹⁰⁸ Echter is dit naar de mening van de onderzoeker niet geheel juist. Beide toezichthouders hebben de focus op een ander gebied. Waar de rechter-commissaris toezicht houdt op de handelswijze van de curator en de afwikkeling van het faillissement, houdt de rechter-commissaris geen toezicht op de mogelijke naleving van de Wwft. Dit zou wel tot het takenpakket horen van een toezichthouder zoals het BFT. Naar de mening van de onderzoeker wordt de curator tot op

¹⁰⁴ Dit blijkt ook uit artikel 5.4 van de Insolad Praktijkregels voor Curatoren <www.insolad.nl> - praktijkregels

¹⁰⁵ Dit staat eveneens omschreven op de website van SBV Forensics: <www.sbv-forensics.com> - Wat we doen - faillissementsonderzoek

¹⁰⁶ Financial Action Task Force, RBA Guidance For Accountants, 17 juni 2008, p. 4

¹⁰⁷ Advies van de Adviescommissie Strafrecht inzake Het consultatiewetsvoorstel tot wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten (Wijzigingswet financiële markten 2012 deel II) Rotterdam, 9 september 2010 Adviescommissie Strafrecht mr. R. van der Hoeven, voorzitter, namens deze, mr. R. Croes-Hoogendoorn, secretaris. P. 8-9

¹⁰⁸ Zie het interview d.d. 10 april 2013, met de heer mr. D.S. Kolkman en de heer drs. F. Knook RA werkzaam bij het Bureau Financieel Toezicht, zie bijlage 8

heden onterecht uitgezonderd van de Wwft-verplichtingen, en dan in het bijzonder met betrekking tot de meldingsplicht.

4.2.4 Tussentijdse conclusie

Voor (faillissements)onderzoeken die SBV Forensics in opdracht van de faillissementscurator verricht, geldt voor SBV Forensics de cliëntenonderzoeksverplichting op grond van artikel 3 lid 1 Wwft. Daarnaast moet SBV Forensics op grond van artikel 16 lid 1 Wwft onverwijld overgaan tot het melden van een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie. Dit is opvallend, omdat de curator, naar de mening van de onderzoeker, onterecht van deze verplichtingen is uitgezonderd.

4.3 Overige opdrachtgevers

Tot de opdrachtgevers van SBV Forensics behoren niet alleen advocaten en curatoren. Ook de rechtbank, politie/justitie, bestuurlijke overheid, particulieren en ondernemingen zijn opdrachtgevers van SBV Forensics. In deze paragraaf zal eerst het soort opdrachten van iedere opdrachtgever, achtereenvolgens de rechtbank, politie/justitie, bestuurlijke overheden en particulieren & ondernemingen, toegelicht worden. Tenslotte zal in subparagraaf 3.3.5 ingegaan worden op deze opdrachtgevers in relatie tot de Wwft.

4.3.1 Rechtbank

De onderzoeken die SBV Forensics verricht in opdracht van de rechtbank, worden meestal verricht in opdracht van de civiele rechter. In een civiele procedure krijgen partijen eerst zelf de gelegenheid overeenstemming te bereiken met betrekking tot de aanwijzing van een deskundige. Beide partijen kunnen daartoe namen aandragen. Komen partijen hier niet uit, dan zal de rechter een deskundige aanwijzen. Voor strafrechtelijke onderzoeken kan de rechter hierbij gebruik maken van een daarvoor aangelegd deskundigenregister. Voor civiele zaken daarentegen maakt de rechter gebruik van register dat zich bij de griffie van de rechtbank bevindt, waarop onder andere SBV Forensics voorkomt.

Bij alle onderzoeken die SBV Forensics in opdracht van de rechtbank heeft verricht, is een medewerker van SBV Forensics als deskundige benoemd. Deskundigenonderzoek die SBV Forensics heeft verricht, hadden betrekking op het bepalen van de geleden schade door één van de partijen, de waarde van een onderneming bepalen en een onderzoek naar gemaakte afspraken omtrent de pensioenverevening tussen verschillende aandeelhouders. Vaak zijn het onderzoeken waarbij de rechter over te weinig inhoudelijke kennis beschikt. SBV Forensics maakte van het onderzoek een deskundigenrapportage op. Dit deskundigenrapport gebruikt de rechter vervolgens in de oordeelsvorming in een bepaalde zaak. In de periode na de inwerkingtreding van de Wwft, is slechts een klein percentage van de onderzoeken bij SBV Forensics verricht in opdracht van de rechtbank.

4.3.2 Politie & Justitie

In een aantal gevallen is het voorgekomen dat SBV Forensics door politie/justitie wordt ingeschakeld om onderzoek te verrichten. Politie/justitie selecteert een deskundige uit het bestand van deskundigenmakelaars. Hier staat SBV Forensics eveneens in opgenomen. Onderzoek in opdracht van de politie/justitie behelst veelal advisering met betrekking tot de administratieve en/of financiële aspecten van een onderzoek, zoals bijvoorbeeld bij een hypotheekfraude of bij een strafrechtelijk onderzoek naar faillissementsfraude. Daarnaast gebeurt het wel dat SBV Forensics een schadeberekening maakt voor politie/justitie.

Indien een instelling in de zin van artikel 1 lid 1 Wwft op grond van artikel 16 lid 1 Wwft een melding doet van een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie bij de FIU, beoordeelt de FIU of deze transactie naast ongebruikelijk ook verdacht is. Hiermee wordt bedoeld of met de transactie mogelijk sprake is van witwassen of financieren van terrorisme. Indien een transactie als verdacht wordt beoordeeld, doet de FIU hiervan aangifte bij politie/justitie. Logischerwijs wordt politie/justitie dan ook niet genoemd als instelling in de zin van artikel 1 lid 1 Wwft. Indien SBV Forensics vervolgens onderzoek

verricht in opdracht van politie/justitie, moet SBV Forensics onverwijld melding maken van een voorgenomen of ongebruikelijke transactie. Doordat er al een onderzoek loopt naar deze transacties, is een melding mijns inziens in dit geval overbodig. Toch wordt er op grond van de huidige Wwft van de forensisch accountant verlangd dat hij of zij melding maakt van iedere voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie. Ongeacht of deze transactie betrekking heeft op de dienstverlening of dat het een transactie uit het verleden is.

Daarnaast verricht SBV Forensics ook opdrachten die niets te maken hebben met de Wwft. Een voorbeeld hiervan is een schadeberekening voor het onterecht uitrukken van alarmdiensten. Ook in dit geval is het doen van melding mijns inziens overbodig, omdat het onderzoek al bij de politie/justitie ligt.

4.3.3 Bestuurlijke overheden

Bestuurlijke overheden zoals gemeentes, ministeries ed. schakelen SBV Forensics regelmatig in voor een onderzoek. Onderzoeken die SBV Forensics verricht in opdracht van bestuurlijke overheden zijn zowel integriteitonderzoeken als financiële onderzoeken. Zo worden bijvoorbeeld onderzoeken verricht naar:

- de aanbestedingen van de bestuurlijke overheden;
- de verantwoording van de declaraties;
- creditcarduitgaven verricht door één of meerdere ambtenaren;
- en de juistheid van in rekening gebrachte kosten door een aannemer bij een restauratie.

Daarnaast is de overheid ook een werkgever waarbij ambtenaren als werknemers in dienst zijn. In dit kader heeft SBV Forensics bijvoorbeeld onderzoek verricht naar:

- het internetgedrag van een werknemer in dienst bij de overheid;
- het gebruik van verdovende middelen door een werknemer met behulp van door de werkgever beschikbaar gestelde middelen;
- intimidatie op de werkvloer;
- en overig niet-integer gedrag.

4.3.4 Particulieren en ondernemingen

Tenslotte behoren ondernemingen en particulieren tot de opdrachtgevers van SBV Forensics. SBV Forensics verricht bijna de helft van de onderzoeken (44%) in opdracht van een particulier of onderneming. Onderzoeken die SBV Forensics in opdracht van particulieren verricht zijn bijvoorbeeld:

- een onderzoek naar de nalatenschap van de ouders;
- een bepaling van de WOZ-waarde van het huis en het bedrijf en
- een onderzoek naar de draagkracht van een privépersoon, in opdracht van deze privépersoon, die mogelijk voor het tekort in de boedel na faillissement aansprakelijk wordt gesteld.

Onderzoeken die SBV Forensics verricht in opdracht van een onderneming, zijn zeer divers. Dit kan een informatieonderzoek zijn, een integriteitonderzoek, maar ook bijvoorbeeld een pre-employementscreening. Daarnaast heeft SBV Forensics na de inwerkingtreding van de Wwft in opdracht van een onderneming bijvoorbeeld de volgende zaken onderzocht:

- de door een klokkenluider geleden schade;
- de door de Raad van Bestuur (RvB) getroffen beheersmaatregelen in een bepaald project;
- een klacht van een werknemer over intimiderend en dreigend gedrag door een andere werknemer;
- verduistering van geld van de onderneming, dan wel van cliënten;

- de relatie tussen de persoon die een verkoopproject heeft geleid en de kopers die bij dit project waren betrokken;
- potentiële partijen waarmee een klant wil samenwerken, dan wel zaken mee wil doen;
- de wijze, de totstandkoming, de levering, de behandeling en de afhandeling van een onroerende zaak transactie;
- als bindend adviseur naar transacties van een stichting;
- onrechtmatige verrijking;
- alle transacties die met de verkoop van een stuk grond gemoeid zijn;
- witwassen via derdenrekening;
- en het in de markt brengen van goederen zonder toestemming van de leverancier.

4.3.5 Deze opdrachtgevers en de Wwft

Voor de rechtbank, justitie, de bestuurlijke overheden, de particulieren en de ondernemingen, geldt in beginsel dat deze niet genoemd worden als 'instelling' in de zin van artikel 1 lid 1 sub a Wwft en dientengevolge geen cliëntenonderzoeksverplichting hebben dan wel een meldingsplicht van ongebruikelijke transacties. Dit is echter anders indien deze opdrachtgevers soortgelijke werkzaamheden verrichten als een instelling op grond van artikel 1 lid 1 sub a Wwft, zoals de politie/justitie die een financieel forensisch onderzoek uitvoert. In het merendeel van de gevallen is hier echter geen sprake van en geldt voor deze opdrachtgevers niet de verplichtingen voortvloeiend uit de Wwft. Daarentegen heeft de forensisch accountant op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft wel de verplichting tot het doen van cliëntenonderzoek (artikel 3 lid 1 Wwft) en het melden van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie (artikel 16 lid 1 Wwft).

Dit heeft tot gevolg dat de forensisch accountant, indien hij of zij werkzaamheden verricht in opdracht van één dezer opdrachtgevers, hij of zij verplicht is op grond van artikel 3 lid 1 Wwft cliëntenonderzoek te verrichten en passende maatregelen te treffen. Hierbij moet de forensisch accountant niet alleen haar opdrachtgevers onderzoeken, dat wil zeggen identificeren en verifiëren, maar ook de uiteindelijk belanghebbende (UBO). Ditzelfde geldt voor de onverwijld melding van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie. Indien de forensisch accountant een dergelijke transactie signaleert tijdens het onderzoek naar de betreffende cliënt, dan wel in de relatie tussen de forensisch accountant en de cliënt, is de forensisch accountant verplicht onverwijld tot melding van deze transactie bij de FIU over te gaan.

4.4 Conclusie

SBV Forensics is in beginsel verplicht voor alle werkzaamheden die een medewerker verricht voor een opdrachtgever een cliëntenonderzoek te verrichten en iedere voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie die hij of zij signaleert onverwijld te melden bij de FIU. Een uitzondering hierop geldt echter voor de werkzaamheden die de forensisch accountant verricht in opdracht van de advocaat. Indien de werkzaamheden van de advocaat niet genoemd zijn in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft, of wel genoemd zijn in artikel 1 lid 1 sub a onder 12 of 13 Wwft, maar ook genoemd worden in artikel 1 lid 2 Wwft geldt dat de Wwft niet van toepassing is op deze werkzaamheden. De advocaat heeft dientengevolge een geheimhoudingsplicht en een verschoningsrecht waar hij of zij zich op kan beroepen. Voor de forensisch accountant geldt in dit geval een afgeleid verschoningsrecht, waardoor de Wwft niet van toepassing is.

Hoofdstuk 5 De Wwft en de laatste wijzigingen in de praktijk

De Wwft heeft niet alleen gevolgen voor het verkrijgen van de opdracht door de verschillende opdrachtgevers zoals dit besproken is in hoofdstuk 4. De Wwft heeft ook gevolgen voor de uitvoering van een opdracht door SBV Forensics. In dit hoofdstuk wordt de laatste deelvraag: 'Wat brengt de wetswijziging per 1 januari 2013 voor de praktijk van SBV Forensics met zich mee' beantwoord. Deze beantwoording vindt plaats door eerst in te gaan op het verrichten van een melding. Daarna zal ingegaan worden op het interne handboek van SBV Forensics dat opgesteld is in 2008 en na de laatste wetswijziging niet actueel meer is.

5.1 De melding

Op grond van artikel 16 lid 1 Wwft moet een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie onverwijld gemeld worden bij de FIU (hierna te noemen: "MOT-melding"). Uit een gesprek met de persoon werkzaam bij SBV Forensics die de MOT-melding verricht, blijkt dat dit normaliter niet ingewikkeld is. Echter wanneer een rapport, vol ongebruikelijke transacties, gemeld moet worden, brengt dit wel problemen met zich mee.

Een MOT-melding dient in gevolge de FIU digitaal te geschieden. Een instelling dient hierbij gebruik te maken van het systeem MOTexplorer. De instelling heeft een persoonlijke melder- en autorisatiecode. De meldercode ontvangt een instelling bij de registratie als melder bij de FIU. De autorisatiecode ontvangt de instelling eveneens van de FIU. Na het inloggen ziet men hetgeen zoals weergegeven in figuur 2.

Figuur 2 MOT-melding verrichten

Vervolgens dienen alle velden volledig ingevuld te worden. Na het invullen van alle algemene velden, dient de verdachte transactie nader gespecificeerd te worden onder financiële handelingen, subjecten en objecten. Er moet minimaal één financiële handeling

worden ingevuld. Bij financiële handeling moet onder andere ingevuld worden: de soort financiële handeling dat met de transactie is uitgevoerd; de bij de financiële handeling betrokken valutasoort en het bedrag; en de bankgegevens van crediteur en debiteur.

Bij nader specificeren van het subject wil de FIU weten wie de betrokken persoon is; wat de rol van de betrokken persoon is; en of de betrokken persoon een natuurlijk- of een rechtspersoon is.

Ten slotte dient de melder bij de objectgegevens de transactie nader te specificeren. Indien het bijvoorbeeld om een auto gaat dient de melder aan te geven wat voor soort voertuig het betreft; het merk van het voertuig; het kentekennummer en het bouwjaar van de auto. Zo bestaan er voor de vrije beroepsbeoefenaren ook objectgegevens om nader te specificeren, bijvoorbeeld betreffende een onroerende zaak, registergoederen, rechtspersonen/vennootschappen, waardepapieren en andere goederen.

Na het invullen en specificeren van alle velden en de ongebruikelijke transactie(s), moet de melder het bestand opslaan. De melder kan er tevens voor kiezen om het bestand te versleutelen zodat alleen de FIU het bestand kan openen. Echter kan de melder dit bestand dan zelf niet meer openen. Ten slotte mailt de melder het bestand naar de FIU, of stuurt de melder het bestand per post op nadat het bestand op een gegevensdrager is opgeslagen.

De melder krijgt een ontvangstbevestiging van de FIU, hetgeen eveneens zijn of haar vrijwaringbewijs is voor civiel- of strafrechtelijke vervolging. Indien de melder deze ontvangstbevestiging niet (meer) bezit, is de melder niet civiel- en strafrechtelijk gevrijwaard. Het ontvangen en bewaren van de ontvangstbevestiging is dus van groot belang.

Bij enkelvoudige of eenvoudige MOT-meldingen, is de bovenstaande meldingswijze gemakkelijk te handhaven. Echter in geval van SBV Forensics handelt het vrijwel altijd om een uitgebreid onderzoeksrapport met feiten, bevindingen en omstandigheden waar tal van ongebruikelijke transacties uit naar voren komen. Een dergelijk rapport kan niet worden ingevoegd bij het doen van een digitale melding. In het verleden is hierover contact geweest met de FIU, en zij gaven aan dat het onderzoeksrapport eventueel per e-mail toegezonden kon worden. Echter is er na deze afwijkende wijze van het doen van een melding, nooit een ontvangstbevestiging verkregen. Bij deze MOT-melding ontbrak dus het civiel- en strafrechtelijk vrijwaringbewijs. Op grond van artikel 13 sub c Wwft is de FIU verplicht de instelling te berichten over de ontvangst van de MOT-melding.

Tijdens het gesprek met het BFT¹⁰⁹, de toezichthoudende instantie op SBV Forensics, is dit eveneens besproken. Zij onderschreven de relevantie van het verstrekken aan SBV Forensics van de ontvangstbevestiging door de FIU. Het BFT heeft toegezegd in contact treden met de FIU over de vraag op welke wijze een MOT-melding dient te geschieden indien er vele ongebruikelijke transacties geconstateerd worden. Tot op heden is er nog geen uitsluitsel gegeven over dit issue. Het BFT gaf nog wel de mogelijkheid aan om digitaal een beknopte MOT-melding te doen en daarbij in de tekst een hint te geven dat de FIU op grond van artikel 17 lid 1 Wwft zelf nadere inlichtingen kan vragen aan de meldende instelling.

5.2 Het intern handboek

Bij de inwerkingtreding van de Wwft als vervanger van de Wet MOT en de WID, heeft SBV Forensics een intern handboek opgesteld. De opstelling van dit handboek is geschied met de Wwft als richtsnoer.¹¹⁰ Echter was voor de wetwijziging van 1 januari 2013 niet voor

¹⁰⁹ Zie ook het interview d.d. 10 april 2013, met de heer mr. D.S. Kolkman en de heer drs. F. Knook RA werkzaam bij het Bureau Financieel Toezicht, zie bijlage 8

¹¹⁰ Het interne handboek is opgenomen in bijlage 1

iedereen duidelijk of een onderneming als SBV Forensics aangemerkt diende te worden als instelling op grond van artikel 1 lid 1 sub 1 Wwft. Het handboek is dus een grove leidraad, maar dient op een aantal punten gewijzigd, geactualiseerd, dan wel nader gespecificeerd te worden.

Allereerst betreffende de grondslag van SBV Forensics om te vallen onder de reikwijdte van de Wwft. Uit het huidige interne handboek blijkt dat SBV Forensics zichzelf als instelling aanmerkte vanwege de naar hun mening ruime interpretatie van het begrip 'externe accountant'.¹¹¹ Echter vindt men niet de grondslag voor SBV Forensics om te vallen onder de reikwijdte van de Wwft in de ruime uitleg van het begrip 'externe accountant', maar worden de daarmee vergelijkbare activiteiten die beroeps- of bedrijfsmatig worden uitgeoefend ook genoemd als werkzaamheden waarvoor degene die deze uitvoert als 'instelling' in de zin van artikel 1 lid 1 sub 1 Wwft wordt begrepen.

Betreffende het cliëntenonderzoek beschreven in het interne handboek, moet meer aandacht worden besteed aan de identificatie en verificatie van de UBO. Mede aan de hand van het per 1 januari 2013 gewijzigde UBO-begrip.

In het interne handboek is al een grove indeling gemaakt van de personen en ondernemingen die een hoger risico op witwassen en financieren van terrorisme met zich mee brengen. Deze lijst is echter nog niet volledig. Onder andere de landen die door de FATF zijn aangemerkt als landen waarbij het verscherpt cliëntenonderzoek van toepassing is, ontbreekt nog in dit interne handboek.

Betreffende de plicht tot het melden van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie is een termijn opgenomen van 14 dagen. Dit is echter per 1 januari 2013 gewijzigd in 'onverwijld'. Daarnaast is op pagina 13 van het interne handboek een alinea opgenomen over een mogelijke melding die al verricht is door de cliënt. Iedere instelling heeft de plicht tot het melden van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie, ongeacht of de cliënt zelf ook een meldingsplicht heeft. Het is dan ook niet aan SBV Forensics om een cliënt er attent op te maken dat zij een meldingsplicht heeft. Daarnaast heeft SBV Forensics zelf nog steeds een meldingsplicht, ook al heeft de cliënt zelf al gemeld. Deze alinea zal dus herschreven moeten worden, dan wel verwijderd moeten worden.

Ten slotte is het van belang dat het interne handboek een overzichtelijk en duidelijk document is. Om deze overzichtelijkheid en duidelijkheid te bereiken is het verstandig om een stroomschema op te nemen. In dit stroomschema dient dan verwerkt te worden hoe een cliëntenonderzoeksprocedure dient te verlopen. Daarnaast in welke gevallen men het normale, verscherpte of eenvoudige cliëntenonderzoek dient toe te passen. Ook is het verstandig een stroomschema op te nemen over de wijze waarop met een ongebruikelijke transactie omgegaan dient te worden. Hierbij valt te denken aan: hoe constateer je een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie; bij wie binnen de onderneming moet ik er melding van maken, oftewel wie fungeert als Compliance Officer; hoe dient er met de cliënt omgegaan worden, voor nu en voor de toekomst; wie bepaalt of de transactie inderdaad ongebruikelijk is er een melding bij de FIU op moet volgen; etc.

5.3 Conclusie

De wijziging van de Wwft per 1 januari 2013 brengt in theorie een aantal veranderingen met zich mee. Echter niet alleen in theorie. Ook in de praktijk zullen er wijzigingen plaatsvinden. Allereerst betreffende het verrichten van een melding. Normaliter moet een MOT-melding plaats vinden aan de hand van MOTExplorer, een digitaal systeem in het verleden ontwikkeld door de FIU, echter met toen nog in het achterhoofd de relatief eenvoudige

¹¹¹

Zie ook het artikel van mr. dr. C.D. Schaap, *De forensische accountant en de Wwft*, bijlage 2

meldingen van (voorgenomen) ongebruikelijke bancaire transacties. De meer complexe en/of samengestelde meldingen zijn niet altijd eenvoudig te verrichten met MOTExplorer. Voor deze gevallen bestaan er twee opties. Allereerst kan SBV Forensics trachten om de verschillende transacties te koppelen tot een 'samenstel van handelingen'. Dit brengt minder aan te geven transacties met zich mee. Daarnaast kan SBV Forensics, op aanraden van het BFT, een beknopte melding doen, waarbij zij een hint geeft aan de FIU dat de FIU om meer informatie kan verzoeken. In het verleden heeft SBV Forensics de dossiers vol complexe/ samengestelde transacties in het geheel fysiek verstrekt. Wettelijk stuit dit niet op bezwaren. Echter past deze wijze van melden niet goed binnen de werkwijze en de capaciteit van de FIU. In verband daarmee dient SBV Forensics nauwlettend toe te zien dat ook in een dergelijk geval door FIU een ontvangstbevestiging, hun vrijwaringbewijs, wordt verstrekt.

Een ander onderdeel dat moet wijzigen binnen SBV Forensics betreft het intern handboek. Dit interne handboek moet gespecificeerd, geactualiseerd en aangevuld worden. Enerzijds om in overeenstemming te worden gebracht met de laatste wetswijzigingen per 1 januari 2013 en anderzijds om als een duidelijke, voor iedereen handzame, handleiding te fungeren.

Hoofdstuk 6 Conclusies en aanbevelingen

Dit onderzoeksrapport is geschreven met inachtneming van de volgende doelstelling:

Op 27 mei 2013 wordt aan SBV Forensics een onderzoeksrapport opgeleverd waarin staat aangegeven welke wijzigingen zich hebben voorgedaan met betrekking tot de werkwijze van SBV Forensic en welke wijzigingen in het interne handboek moeten worden doorgevoerd om conform te zijn met de laatste wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme.

Om deze doelstelling te verwezenlijken is er een centrale vraag geformuleerd samen met daarvan afgeleide deelvragen. In de voorafgaande hoofdstukken zijn de deelvragen al beantwoord. In de eerste paragraaf zal de centrale vraag beantwoord worden door middel van de conclusies op de deelvragen. In de tweede paragraaf worden naar aanleiding van dit onderzoek aanbevelingen aan SBV Forensics gedaan.

6.1 Conclusies

De centrale onderzoeksvraag in dit onderzoek is als volgt geformuleerd: *Wat zijn de consequenties voor de werkwijze van SBV Forensics na de per 1 januari 2013 doorgevoerde wijzigingen in de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)?*

De huidige Wwft is gebaseerd op de Derde Europese Witwasrichtlijn en de 40 FATF-aanbevelingen. Het doel van de Wwft is om het witwassen van illegaal geld tegen te gaan en daarnaast niet mee te werken aan het financieren van terrorisme. De Wwft tracht dit doel te verwezenlijken aan de hand het verplichten van een cliëntenonderzoek en het melden van een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie door een instelling. Een ieder die op grond van artikel 1 lid 1 sub a Wwft als instelling wordt aangemerkt is verplicht op grond van artikel 3 lid 1 Wwft een cliëntenonderzoek te verrichten. Daarnaast dient een instelling op grond van artikel 16 lid 1 Wwft een geconstateerde voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie onverwijld te melden bij de FIU. Dit geldt ook voor SBV Forensics. Op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft wordt SBV Forensics aangemerkt als instelling voor de met de accountancywerkzaamheden vergelijkbare activiteiten die zij als zelfstandige, onafhankelijke rechtspersoon beroeps- en bedrijfsmatig verricht. Onder accountancy-werkzaamheden wordt de forensische accountancy eveneens begrepen. Voor alle werkzaamheden die SBV Forensics verricht dient zij na te gaan of deze vergelijkbaar zijn met accountantswerkzaamheden.

Doordat SBV Forensics na de wetwijziging als instelling wordt aangemerkt, geldt diensgevolge ook een cliëntenonderzoeksverplichting en een meldingsverplichting. De cliëntenonderzoekverplichting houdt in dat er geen zakelijke relatie aangegaan mag worden voordat een cliënt geïdentificeerd is en de identiteit geverifieerd is. Daarnaast moet de UBO geïdentificeerd zijn en de identiteit moet eveneens geverifieerd zijn. Ook moet het doel en de beoogde aard van de zakelijke relatie bekend zijn. Tenslotte neemt de instelling, indien nodig, aanvullende maatregelen om risico's te verkleinen. Hierbij doel ik op het risico van witwassen of terrorismefinanciering.

Binnen SBV Forensics is al een handleiding ter voorkoming van betrokkenheid bij witwassen en financieringsterrorisme aanwezig. Deze is opgesteld bij de inwerkingtreding van de Wwft als vervanging van de WID en de Wet MOT in 2008. SBV Forensics rekende zichzelf al tot een 'instelling', mede op basis van de FATF-aanbevelingen. Echter is het handboek zoals deze is opgesteld nog niet volledig, dan wel actueel, dan wel juist. Zo is de grondslag van het vallen van SBV Forensics onder de Wwft niet de juiste grondslag. SBV

Forensics noemt nu de ruime interpretatie van het begrip externe accountant als grondslag. Echter is dit niet de grondslag voor SBV Forensics om aangemerkt te worden als instelling, maar is de grondslag de vergelijkbare activiteiten die zij verricht. Daarnaast dienen de UBO en het cliëntenonderzoek nader gespecificeerd te worden. Het interne handboek is een document dat tot op heden niet duidelijk en overzichtelijk weergeeft wat er van de medewerkers verwacht wordt.

Niet alleen de wijze waarop een cliëntenonderzoek dient te geschieden en hoe met een ongebruikelijke transactie omgegaan dient te worden, is van belang. SBV Forensics is nu zij aangemerkt wordt als een instelling is in de zin van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft verplicht om een ongebruikelijke transactie bij de FIU te melden. Een enkelvoudige of eenvoudige melding is gemakkelijk te verrichten door middel van het door de FIU ontwikkelde systeem MOTExplorer. Echter meer complexere ongebruikelijke transacties dan dossiers kunnen niet eenvoudig via MOTExplorer gemeld worden. Over de wijze waarop SBV de complexere ongebruikelijke transacties kan melden, zou het BFT na overleg met de FIU nog uitsluitsel geven. Tot op heden is dit uitsluitsel nog niet verkregen. Een mogelijkheid om dergelijke complexe transacties te melden is om een beknopte melding te doen en een hint te geven dat de FIU ingevolge artikel 17 lid 1 Wwft zelf nadere informatie kan opvragen bij SBV Forensics.

Dus de wijziging brengt in de praktijk tot op heden de problemen met zich mee dat SBV Forensics melding moet doen van ongebruikelijke transacties, maar niet in staat is om de melding van complexere ongebruikelijke transacties op een deugdelijke wijze te verrichten. Daarnaast is het probleem ten aanzien van het interne handboek, dat het huidige interne handboek niet op alle fronten volledig dan wel juist is.

De wetswijziging heeft niet alleen consequenties voor het uitvoeren van een opdracht, dat wil zeggen het interne handboek en het verrichten van de melding, maar ook voor het ontvangen van de opdracht door de opdrachtgever. SBV Forensics verricht haar werkzaamheden in opdracht van verschillende opdrachtgevers, waaronder advocaten, curatoren, rechtbanken, justitie, overheden, ondernemingen en particulieren. Van deze opdrachtgevers is de advocaat eveneens opgenomen als instelling in de zin van artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft. De overige opdrachtgevers zijn dit niet. Mijns inziens is de curator onterecht niet opgenomen als (meldingsplichtige) instelling in de Wwft. Een curator loopt risico om mee te werken aan witwassen bij de vereffening van de boedel van de gefailleerde. Naar mijn mening dient de curator dus ook opgenomen in de Wwft als instelling die verplicht is een voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie te melden.

Ten aanzien van de advocaat die een instelling is in de zin van artikel 1 lid 1 sub a onder 12 en 13 Wwft geldt dat de advocaat een verschoningsrecht bezit. SBV Forensics bezit dit verschoningsrecht niet. Echter in geval SBV Forensics de opdracht verkrijgt van een advocaat op wie het verschoningsrecht van toepassing is, werkt SBV Forensics onder het van de advocaat afgeleide verschoningsrecht. Dit geldt echter niet voor de werkzaamheden die SBV Forensics in opdracht van de overige opdrachtgevers verricht. Dit is naar mijn mening niet altijd terecht. In vele gevallen verricht SBV Forensics werkzaamheden voor een cliënt betreffende de bepaling van de rechtspositie, dan wel geeft SBV Forensics advies aan een cliënt met betrekking tot een rechtsgeding. Voor de advocaat en de belastingadviseur gelden deze werkzaamheden als werkzaamheden die uitgezonderd zijn van de Wwft-verplichtingen. In de FATF-aanbevelingen is deze uitzondering eveneens opgenomen voor de accountant. In de nationale wetgeving is dit niet overgenomen. Indien een cliënt bij SBV Forensics komt in verband met een mogelijke interne fraude binnen zijn onderneming, moet SBV Forensics indien zij kennis krijgt van deze fraude, de ongebruikelijke transactie melden. Een onderneming heeft niet meer de mogelijkheid om de fraude intern op te lossen, maar moet dit noodgedwongen extern doen. Daarnaast wordt de scheiding tussen de forensisch accountant en de advocaat die deze werkzaamheden

verricht steeds kleiner. Ook al stelt het BFT dat de advocaat die soortgelijke werkzaamheden verricht als accountant aangemerkt wordt en dien ten gevolge geen beroep kan doen op zijn verschoningsrecht, is dit in de praktijk moeilijk te handhaven voor het BFT.

6.2 Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek heb ik verschillende aanbevelingen geformuleerd voor SBV Forensics. De wetgever heeft het begrip instelling uitgebreid met dien verstande dat SBV Forensics nu ook wordt aangemerkt als instelling op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft. Naar mijn mening is de wetgever zich niet voldoende bewust geweest van alle consequenties die deze wetswijziging voor de forensisch accountant met zich mee brengt. De kleine wijziging van drie woorden in de Wwft, namelijk 'waaronder forensische activiteiten', heeft grote gevolgen. SBV Forensics is verplicht een cliëntenonderzoek te verrichten en iedere voorgenomen of verrichte ongebruikelijke transactie, waar zij kennis van krijgt te melden. Deze transactie hoeft niet samen te hangen met de werkzaamheden die de forensisch accountant verricht voor een cliënt. Dit kan tot gevolg hebben dat een cliënt zich niet snel naar een forensisch accountant durft te wenden uit angst voor de mogelijk, onbedoelde gevolgen. Een cliënt zal dan op andere wijzen, bijvoorbeeld door het inschakelen van een advocaat met zijn verschoningsrecht, alsnog een forensisch onderzoek instellen. Werkt de wetgever op deze wijze geen 'misbruik van het verschoningsrecht' in de hand?! De wijziging van de Wwft voor de forensisch accountant is in theorie een kleine wijziging, en is in theorie gemakkelijk te handhaven. Echter in de praktijk is de wijziging een grote wijziging, die niet in alle gevallen gemakkelijk te handhaven is. Ik beveel dan ook aan om de wetgever op de hoogte te brengen van de consequenties van de wijziging van de Wwft in de praktijk.

Doordat SBV Forensics nu voor de forensische werkzaamheden die vergelijkbaar zijn met de werkzaamheden voor de accountant, op grond van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft als instelling wordt aangemerkt, wordt aanbevolen om het interne handboek aan te passen. Hierbij is het belangrijk dat het een handzaam en duidelijk handboek wordt, wat door een ieder gemakkelijk is te hanteren. Het huidige handboek heeft geen stroomschema's hetgeen niet aan de overzichtelijkheid meewerkt. Aanbevolen wordt dan ook om een stroomschema te maken met betrekking tot het verrichten van een cliëntenonderzoek¹¹² en om een stroomschema te maken met betrekking tot het traject na het constateren van een ongebruikelijke transactie.

Een handzamere handleiding kan men ook bereiken door in de bijlage van deze handleiding een grove opsomming te geven van de indeling van de cliënten bij de risicogroepen. Deze kunnen alle medewerkers dan aanhouden, tenzij naar de omstandigheden van het geval anders geoordeeld moet worden. Hierbij beveel ik aan om onderscheidt te maken tussen cliënten met een laag, een middel en een hoog risico op witwassen. Naar gelang deze indeling kan men in het handboek ook de maatregelen opsommen die genomen moeten worden in dit geval. Ook hierbij moet rekening gehouden worden met de bijzondere omstandigheden van het geval.

Naast de aanbeveling het handboek handzamer en duidelijker te maken, beveel ik ook aan om het handboek te actualiseren, te wijzigen en aan te vullen. Met name moet de grondslag van SBV Forensics om onder de Wwft te vallen worden aangepast. Dit dient te veranderen in de gelijksoortige werkzaamheden en niet de ruime interpretatie van het begrip 'extern accountant'. Daarnaast dienen de laatste wetswijzigingen aangepast te worden in het interne handboek, specifiek met betrekking tot de UBO en het

¹¹² Zie als voorbeeld bijlage 4, waarin een stroomschema is opgenomen dat ontleend is aan het Kwaliteitshandboek van Visser & Visser Accountants en belastingadviseurs.

cliëntenonderzoek. Zo worden onder andere Irak en Noord-Korea momenteel in het handboek onterecht niet als landen genoemd waarvoor een hoger risico geldt.

Ook beveel ik aan om één persoon als Compliance Officer aan te stellen. Deze persoon dient de beslissing te maken of een transactie ongebruikelijk is in de bepaalde branche. Eveneens beveel ik aan de Compliance Officer aan om zijn beslissing hieromtrent altijd schriftelijk te motiveren en vast te leggen. Ook beveel ik aan om bij twijfel over de risicoindeling bij het cliëntenonderzoek, de Compliance Officer in te schakelen. Hij of zij neemt in die gevallen de uiteindelijke beslissing en is ook 'verantwoordelijk' voor die beslissing.

Tenslotte beveel ik aan om alle medewerkers van SBV Forensics op de hoogte te brengen van de gevolgen van de wijzigingen van de Wwft. Onder andere dat SBV Forensics voor het gros van haar werkzaamheden als instelling in de zin van artikel 1 lid 1 sub a onder 11 Wwft wordt begrepen. Alle medewerkers moeten weten hoe zij een cliëntenonderzoek moeten verrichten. Ook moeten alle medewerkers weten hoe zij een ongebruikelijke transactie kunnen herkennen en wat zij vervolgens voor stappen dienen te ondernemen. Ik beveel aan om dit te combineren met de opleidingsverplichting van artikel 35 Wwft. Dit houdt in dat de medewerkers periodiek opleiding genieten zodat een ieder, in evenredigheid naar zijn of haar functie, in staat is om een ongebruikelijke transactie te herkennen en een cliëntenonderzoek goed en volledig uit te voeren. Ik beveel dan ook aan om in ieder geval eenmaal per jaar voor alle medewerkers, werkzaam bij SBV Forensics, een cursus te geven over de Wwft. Bij deze cursus dient met name ingegaan te worden op de wijze waarop een cliëntenonderzoek dient te verlopen, maar ook op het herkennen van de ongebruikelijke transacties. Bij dit laatste adviseer ik om in te gaan op de actuele ontwikkelingen. De FIU is verplicht op grond van artikel 13 sub c Wwft een instelling in te lichten over de trends en fenomenen die naar voren komen uit ontvangen meldingen. Door dit tijdens de cursus te bespreken, zijn de medewerkers te allen tijde op de hoogte van de trends van de ongebruikelijke transacties. Hierdoor zullen de medewerkers beter in staat zijn om de ongebruikelijke transacties te herkennen en deze te kunnen melden. Dientengevolge zal SBV Forensics voor zover mogelijk meewerken aan het voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme, het doel van de Wwft.

Bronvermelding

Wetgeving

Internationaal:

- Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie 25 maart 1957, *Trb* 2003, 150 ('Verdrag van Rome')
- Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, Wenen 20 december 1988, *Trb* 1990, 94 ('Verdrag van Wenen')
- Verdrag inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagneming en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven, Straatsburg 13 december 1990, *Trb* 1990, 72 ('Verdrag van Straatsburg')
- Richtlijn 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld (*PbEG* 1991, L 166) ('Eerste Witwasrichtlijn').
- Verdrag betreffende de Europese Unie, Maastricht 7 februari 1992, *Trb* 1992, 74 ('Verdrag van Maastricht')
- Richtlijn 2001/97/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 december 2001 tot wijziging van Richtlijn 91/308/EEG van de Raad tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld (*PbEG* 2001, L 344/76) ('Tweede Witwasrichtlijn').
- Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 2005 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (*PbEG* 2005, L 309/15) ('Derde Witwasrichtlijn').
- Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie van 1 augustus 2006 tot vaststelling van uitvoeringsmaatregelen van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de definitie van politiek prominente personen en wat betreft de technische criteria voor vereenvoudigde klantenonderzoeksprocedures en voor vrijstellingen op grond van occasionele of zeer beperkte financiële activiteiten (*PbEG* 2006, L 214/29) ('Uitvoerings- of PEP-richtlijn').

Nationaal:

- Rijkswet van 10 maart 1993, *Stb.* 1993, 164
- Uitvoeringsbesluit Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme
- Wet inkomstenbelasting 2001
- Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus
- Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme.
- Wet toezicht accountantsorganisaties

Kamerstukken ed.

- *Handelingen II*, 2012-13, 'Vragen gesteld door de leden van de Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden', nr. 1471
- *Kamerstukken I*, 2007-08, 31 237 en 31 238C (MvA)
- *Kamerstukken I*, 2007-08, 31 237 en 31 238^E (Nadere MvA)
- *Kamerstukken II*, 2007-08, 31 238, nr. 3
- *Kamerstukken II*, 2011/12, 33 238, nr. 3 (MvT).
- Brief van het ministerie van Financiën, 21 januari 2010, Kenmerk: FM2010/137

Jurisprudentie

Hof van Justitie

- HvJ EU 14 september 2010, *LJN* BN8974

College van Beroep voor het Bedrijfsleven

- CBB 18 juni 2009, *LJN* BJ0627
- CBB 23 november 2009, *LJN* BK4209
- CBB 26 maart 2013, *LJN* BZ5507

Hoge Raad

- HR 30 november 1927, *NJ* 1928, 265
- HR 23 juni 1961, *NJ* 1964, 170
- HR 11 november 1977, *NJ* 1978, 399, m.nt. WHH
- HR 22 juni 1984, *LJN* AG4835
- HR 1 maart 1985, *LJN* AC9066
- HR 22 juni 1985, *LJN* AG4535
- HR 14 oktober 1986, *NJ* 1987, 490
- HR 6 maart 1987, *LJN* AG5554
- HR 22 november 1991, *LJN* ZC0422
- HR 25 september 1992, *LJN* ZC0690
- HR 29 maart 1994, *LJN* ZC9693
- HR 18 december 1998, *LJN* ZC2808
- HR 15 oktober 1999, *LJN* AA3797
- HR 30 november 1999, *LJN* ZD7280
- HR 17 maart 2001, *JOR* 2001/98
- HR 12 februari 2002, *LJN* AD4402
- HR 18 juni 2002, *LJN* AD5297
- HR 9 augustus 2002, *LJN* AE6324
- HR 19 september 2003, *LJN* AF8273
- HR 14 juni 2005, *LJN* AT4418
- HR 29 juni 2005, *LJN* AE5070
- HR 13 januari 2006, *LJN* AU4533
- HR 12 februari 2012, *LJN* AD4402, m.nt Y.Buruma
- HR 27 april 2012, *LJN* BV3426
- HR 1 maart 2013, *LJN* BY7845
- HR 15 maart 2013, *LJN* BY6101

Gerechtshof

- Hof Arnhem 1 oktober 2002, *LJN* AF1187
- Hof Amsterdam 26 oktober 2006, *LJN* AZ1369
- Hof Amsterdam 14 december 2012, *LJN* AZ4690
- Hof 's-Gravenhage 6 november 2012, *LJN* BY2048

Rechtbank

- Rb 's-Gravenhage 22 juli 2005, *LJN* AU0805
- Rb Amsterdam 16 maart 2006, *LJN* AV7060
- Rb Zwolle 10 augustus 2006, *LJN* 9400
- Rb Amsterdam 24 mei 2007, *LJN* BA6277
- Rb Amsterdam 29 november 2007, *LJN* BB9689
- Rb Rotterdam 25 juli 2008, *LJN* 3468
- Rb 's-Gravenhage 3 september 2008, *LJN* BE9675
- Rb Amsterdam 27 juli 2011, *LJN* BR5020
- Rb Amsterdam 6 oktober 2011, *LJN* BT9655
- Rb Breda 16 november 2011, *LJN* BU6193
- Rb Groningen 28 februari 2012, *LJN* BV7149
- Rb Amsterdam 12 maart 2012, *LJN* BW0029
- Rb Utrecht 19 september 2012, *LJN* BX9825
- Rb Rotterdam 17 oktober 2012, *LJN* BY1096
- Rb Rotterdam 23 januari 2013, *LJN* BZ5154

Boeken

- U. Huber, 1768
- F.A.W. Bannier e.a., *Handboek beroepsgeheim en verschoningsrecht*, Sdu 2008
- D.G. Barmantlo e.a., *Fed Fiscale actualiteiten. Verschoningsrecht in het belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2005
- A.P.A. Broeders, *Op zoek naar de bron: over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs*, Deventer: Kluwer 2003
- P.J. van den Broeke e.a., *Memo Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)*, Deventer: Kluwer 2009.
- Van Dale e.a., *Het groot woordenboek der Nederlandse taal*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie 1999
- P.J.M. van Domburg, *Over de grenzen van het verschoningsrecht: een verhandeling over het functionele verschoningsrecht van art. 218 Sv en de relatie van dit artikel tot enkele dwangmiddelen (Studiereeks recherche deel 3)*, 's-Gravenhage: VUGA Uitgeverij B.V. 1994
- F.J. Fernhout, *Het verschoningsrecht van getuigen in civiele zaken*, Uitgeverij Gianni, 2004
- M.G.M. Hoekendijk, *Zakboek Straffordering voor de Hulpofficier van Justitie*, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2011
- E. Prakken e.a., *Handboek verdediging*, Deventer: Kluwer 2009
- C.D. Schaap, *De private forensisch fraudedeskundige. Een feitelijke en juridische positionering*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2006
- C.D. Schaap, *Heling getoetst. Studie naar het witwassen van held en de strafbaarstelling door middel van de helingsbepalingen, [...]*: Gouda Quint 1999.
- A.T.A. Tilleman e.a., *Teksten en toelichting op de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2012.
- J.B.M. Vranken, *Het professionele (functionele) verschoningsrecht*, Handelingen NJV 1986 I, Zwolle 1986

Tijdschriften

- Adv.bl. 7 juni 2012, 'Intussen op het binnenhof... gaat Opstelten witteboordencriminelen nog strenger aanpakken', p. 4
- *NJB* 2013/233
- *Trb.* 1989, 97

Media

Internet:

- Afm: <www.afm.nl>
- David Klein Lenderink, 'Wwft wijzigingen 2013 en de positie van de forensische accountant', 21 januari 2013 <www.businesscrimedefence.nl/?p=994>
- FATF: <www.fatf-gafi.org>
- FIU: <www.fiu-nederland.nl>
- Lycaes Juridisch Woordenboek Nederlands Recht: <www.juridischwoordenboek.nl>
- Overheid.nl → Wwft <www.internetconsultatie.nl/wwft>
- Rechtspraak: <www.rechtspraak.nl>
- SBV Forensics: <www.sbv-forensics.com>
- The Forensic Science Society: <www.forensic-science-society.org.uk>

Kranten etc.:

- Cees van Bavel en Robbert-Jan Boswijk, 'Maak de advocaat leidend bij fraude', *Het Financieele Dagblad*, 4 februari 2013, p. 7
- Robbert-Jan van Boswijk, 'Geheimhoudingsplicht van advocaat ligt onder vuur', *Het Financieele Dagblad*, 9 maart 2013, p. 31

- Vasco van der Boon, 'Verschoningsrecht. Advocaten zijn nu net als slagers die hun eigen vlees keuren', *Het Financieele Dagblad*, 22 mei 2013, p. 4
- Josien Mooijen, 'David en Goliath: zin en onzin van het verschoningsrecht in de commerciële praktijk', *Het Financieele Dagblad*, 18 mei 2013, p. 6

Tijdschriften:

- 'Meldplicht forensisch accountant leidt tot Kamervragen', *Accountant* 11 februari 2013
- Peter Schimmel, 'Verschoning en forensisch accountant', *Accountant* 21 februari 2013

Overige documenten

Internationaal

- FATF, 'RBA Guidance for accountants', 17 juni 2008
- The FATF Recommendations, *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation*, February 2012

Nationaal

- BFT, 'Specifieke leidraad naleving WWFT voor accountants, belastingadviseurs, administratiekantoren en alle overige instellingen zoals genoemd in artikel 1 lid 1 letter a sub 11, 12 en 13 WWFT
- F.W.H. van den Emster, voorzitter van de Raad van de Rechtspraak aan de Minister van Veiligheid en Justitie, I.W. Opstelten, 'Advies concept-wetsvoorstel verruiming mogelijkheden bestrijding financieel-economische criminaliteit', 9 augustus 2012
- Handleiding voor advocaten voor de naleving van de verplichtingen uit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft), 'de Orde', november 2008 ('Handleiding Wwft voor advocaten')
- R. van der Hoeven, 'Advies van de Adviescommissie Strafrecht inzake Het consultatiewetsvoorstel tot wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten (Wijzigingswet financiële markten 20123 deel II)', 9 september 2010
- R. van der Hoeven, 'Preadvies van de Adviescommissie Strafrecht inzake Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de Economische delicten met het oog op het vergroten van de mogelijkheden tot opsporing, vervolging, alsmede het voorkomen van financieel-economische criminaliteit (Wetsvoorstel verruiming mogelijkheden bestrijding financieel-economische criminaliteit)', 24 juli 2012
- Insolad, *Praktijkregels voor curatoren*, september 2011
- NOB/NFB/CB/NIVRA/NOvAA, *Richtsnoeren voor de interpretatie van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) voor belastingadviseurs en accountants*, 10 november 2008 ('Richtsnoeren Wwft')
- NOVA, *Handleiding voor advocaten voor de naleving van de verplichtingen uit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)*, maart 2013
- NOVA, *Richtsnoeren voor advocaten voor de naleving van de verplichtingen uit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)*, maart 2013
- NOVA, *Handleiding voor advocaten ter waarborging van de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht bij extern onderzoek*, maart 2013
- RBA Guidance for accountant

Intern

- C.D. Schaap, 'De forensische accountant en de Wwft'.
- SBV Forensics, 'Handleiding (voorkoming betrokkenheid bij) witwassen en terrorismefinanciering', Dordrecht, 2008
- Algemene Voorwaarden SBV Forensics

Bijlagen

- Bijlage 1** Handleiding (voorkoming betrokkenheid bij) witwassen en terrorismefinanciering
- Bijlage 2** Artikel van mr. dr. C.D. Schaap, *De forensische accountant en de Wwft*
- Bijlage 3** Stroomschema (afgeleid) verschoningsrecht advocaten
- Bijlage 4** Stroomschema Visser&Visser cliëntenonderzoek
- Bijlage 5** Interview dhr. drs. T. Romijn RA, Visser&Visser Accountants en Belastingadviseurs
- Bijlage 6** Interview mevr. mr. M. Bakker, Ploum Lodder Princen
- Bijlage 7** Interview met dhr. mr. C.J. van Bavel en dhr. mr. R.J. Boswijk, Van Bavel Advocaten
- Bijlage 8** Interview met dhr. drs. F. Knook RA en dhr. mr. D.S. Kalkman, Bureau Financieel Toezicht
- Bijlage 9** Algemene Voorwaarden SBV Forensics